

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра туризму та рекреації

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Проектування туристичного продукту Одеської області в сегменті лікувально-оздоровчого туризму на ринку країн ЄС»

Студентки 2 курсу, 10м групи,
освітнього ступеня «магістр»,
спеціальності 242 «Туризм»,
спеціалізації «Міжнародний
туристичний бізнес»

Дмитренко Анна
Володимирівна

підпис студента

Науковий керівник:
д. е. н., професор

Ткаченко
Тетяна Іванівна

підпис керівника

Гарант освітньої програми:
д. е. н., професор

Ткаченко
Тетяна Іванівна

підпис керівника

Київ 2019

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет ресторанно-готельного та туристичного бізнесу

Кафедра туризму та рекреації

Спеціальність 242 «Туризм»

Спеціалізація «Міжнародний туристичний бізнес»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри туризму та рекреації

Т.І. Ткаченко

« ____ » _____ 2019 р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу студентці

Дмитренко Анні Володимирівні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Проектування туристичного продукту Одеської області в сегменті лікувально-оздоровчого туризму на ринку країн ЄС»

Затверджена наказом ректора від «13» грудня 2018 р. №4672

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 16.11.2019 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до випускної кваліфікаційної роботи:

Мета роботи – комплексне дослідження теоретичних і методологічних засад лікувально-оздоровчого туризму, проектування туристичного продукту Одеської області в сегменті лікувально-оздоровчого туризму на ринку країн ЄС.

Об'єкт дослідження – процес розроблення нового туристичного продукту на ринку лікувально-оздоровчого туризму.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та практичні засади процесу розробки нового туристичного продукту Одеської області в сегменті лікувально-оздоровчого туризму.

4. Перелік графічного матеріалу:

- характеристика поняття туристичного продукту, аналіз літературних джерел та науковців;
- структура санаторно-курортних та оздоровчих закладів Одеського регіону в 2018 році;
- аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Одеської області;
- санаторно-курортні та оздоровчі заклади Одеського регіону;
- вирішальні фактори при виборі туристами лікувально-оздоровчих установ, %;
- прогноз обсягу прибутку від продажу нового туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму Одеського регіону.

5. Консультанти по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Ткаченко Т.І.	03.02.2019	03.02.2019
2	Ткаченко Т.І.	03.02.2019	03.02.2019
3	Ткаченко Т.І.	03.02.2019	03.02.2019

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом).

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

1.1. Лікувально-оздоровчий туризм як об'єкт наукового дослідження.

1.2. Європейський досвід розвитку лікувально-оздоровчого туризму

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Одеської області

2.2. Аналіз сучасного стану лікувально-оздоровчої бази Одеського регіону

2.3. Оцінка туристичної активності на регіональному ринку лікувально-оздоровчих послуг

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Сутність та складові проекту лікувально-оздоровчого туристичного продукту

3.2. Механізми впровадження проекту туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму

3.3. Ефективність проекту туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму Одеської області

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи:

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів	
		за планом	фактично
1	Вибір і затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	01.09.2018-13.12.2018 р.	13.12.2018 р.
2	Оформлення і затвердження завдання на роботу	13.12.2018-03.02.2019 р.	03.02.2018 р.
3	Написання та попередній захист 1 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	04.02.2019 - 24.05.2019 р.	24.05.2019 р.
4	Написання та оформлення наукової статті	до 01.06.2019 р.	01.06.2019 р.
5	Написання та попередній захист 2 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	25.05.2019-31.08.2019 р.	31.08.2019 р.
6	Написання та попередній захист 3 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	01.09.2019-20.10.2019 р.	20.10.2019 р.
7	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи за структурою, представлення роботи на кафедру та попередній захист у комісіях	21.10.2019-03.11.2019 р.	03.11.2019 р.
8	Доопрацювання, оформлення, друкування, підготовка матеріалів до захисту	04.11.2019-15.11.2019 р.	15.11.2019 р.
9	Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедру	до 16.11.2019 р.	16.11.2019 р.
10	Захист випускної кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії	Згідно розкладу	Згідно розкладу

8. Дата видачі завдання «03» лютого 2019 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи

Т.І. Ткаченко

10. Гарант освітньої програми

Т.І. Ткаченко

11. Завдання прийняв до виконання студент

А.В. Дмитренко

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи

Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист роботи _____

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студентки Дмитренко А.В. може бути допущена до захисту в екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____ Т. І. Ткаченко
(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____ Т. І. Ткаченко
(підпис, прізвище, ініціали)

« » 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ.....	9
1.1. Лікувально-оздоровчий туризм як об'єкт наукового дослідження.....	9
1.2. Європейський досвід розвитку лікувально-оздоровчого туризму.....	16
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	21
2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Одеської області.....	21
2.2. Аналіз сучасного стану лікувально-оздоровчої бази Одеського регіону.....	25
2.3. Оцінка туристичної активності на регіональному ринку лікувально-оздоровчих послуг.....	33
Висновки до розділу 2.....	35
РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	37
3.1. Сутність та складові проекту лікувально-оздоровчого туристичного продукту.....	37
3.2. Механізми впровадження проекту туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму.....	39
3.3. Ефективність проекту туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму Одеської області.....	44
Висновки до розділу 3.....	51
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
<i>Додатки</i>	64

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток туризму, особливо лікувально-оздоровчого, стає пріоритетним державним завданням тому, що стосується життєзабезпечення діяльності людини і спрямований на відновлення і розвиток фізичного і духовного здоров'я. Лікувально-оздоровчий туризм, з одного боку, вносить значний внесок у сталий розвиток суспільства, а з іншого — являє собою один із стабільно зростаючих джерел отримання доходу для держави. Лікувально-оздоровчий туризм у світовому масштабі є одним з видів туризму що найбільш динамічно розвиваються. Так, за прогнозом Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO), до 2022 р. туризм спільно зі сферою охорони здоров'я стане одним з найбільш пріоритетних напрямів розвитку національних економік.

Питання проблем розвитку санаторно-курортної галузі, лікувально-оздоровчого туризму та рекреаційних послуг для оздоровлення та лікування розглядається у працях О. О. Любіцевої, Т. І. Ткаченко, Л. Г. Лук'янової, В. І. Стафійчука, А. С. Кускова, О. Г. Топчієва, Н. І. Ведмідь, А.А. Мазаракі.

Метою написання випускної кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження теоретичних і методологічних засад лікувально-оздоровчого туризму, проектування туристичного продукту Одеської області в сегменті лікувально-оздоровчого туризму.

Під час написання випускної кваліфікаційної роботи виконані такі завдання:

- визначений лікувально-оздоровчий туризм як об'єкт наукового дослідження;
- досліджений туристично-рекреаційний потенціал Одеської області;
- проведений аналіз сучасного стану лікувально-оздоровчої бази Одеського регіону;
- здійснена оцінка туристичної активності на регіональному ринку

лікувально-оздоровчих послуг;

- визначені сутність та складові проекту лікувально-оздоровчого туристичного продукту;
- визначена ефективність проекту туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму Одеської області.

Об'єктом дослідження є процес розроблення нового туристичного продукту на ринку лікувально-оздоровчого туризму.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні засади процесу розробки нового туристичного продукту Одеської області в сегменті лікувально-оздоровчого туризму.

Методи дослідження. Теоретичну та методичну основу дослідження склали загальнонаукові методи: структурно-логічного аналізу; узагальнення, систематизації, порівняння, групування, аналізу і синтезу, індукції, дедукції, економіко-статистичного аналізу, спостереження.

Елементи наукової новизни полягають в узагальненні теоретичних підходів до проектування та просування нового туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму.

Практична значимість роботи полягає в розробці нового туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму, що дасть змогу підвищити інтерес туристів до туристичної дестинації Одеського регіону, а також забезпечить прибуток організаторам нових турів.

Апробація. Основний зміст роботи опублікований в науковій статті «Проектування туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму» у Збірнику наукових статей студентів «Туристичний бізнес: виклики та можливості розвитку» (див. дод. А).

Структура роботи. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 84 сторінки. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, 8 підрозділів, висновків та списку використаних джерел, що складає 80 найменувань і розміщений на 9 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

1.1. Лікувально-оздоровчий туризм як об'єкт наукового дослідження

В даний час одним з популярних видів туристської діяльності є лікувально-оздоровчий туризм. Традиційно лікувально-оздоровчий туризм розглядається як переміщення резидентів і нерезидентів в межах державних кордонів і за їх межі на термін не менше 24 годин і не більше 6 місяців в оздоровчих і профілактичних цілях [10].

Теоретично і практично важливим питанням в курортно-рекреаційній сфері є визначення дефініцій і чітке розмежування понять «санаторно-курортна допомога» і «лікувально-оздоровчий туризм».

Санаторно-курортну допомогу можна визначити як комплекс лікувально-діагностичних і профілактичних заходів, виконуваних спеціально підготовленим персоналом в спеціалізованих курортних установах з переважним використанням природних лікувальних факторів для певного контингенту в рамках державних соціальних програм на безоплатній або пільговій основі. Вона входить до складу медичної допомоги та за аналогією з нею може розглядатися як в більш широкому (як надання допомоги населенню), так і в більш вузькому сенсі (як лікування конкретного хворого). Саме з таких позицій підходить до цієї діяльності Міністерство охорони здоров'я, затверджуючи, зокрема, стандарти санаторно-курортної допомоги.

Уточнення змісту поняття «оздоровчий туризм» необхідно для цілей:

- статистики (оцінити вплив туризму на економіку неможливо без розуміння того, які види діяльності слід відносити до туризму взагалі і до оздоровчого туризму зокрема);
- наукового вивчення (для поглибленого вивчення оздоровчого туризму необхідно знати, що мається на увазі під цим терміном і які аспекти життєдіяльності він охоплює);

- вдосконалення адміністративної та законодавчої діяльності в галузі туризму (в тому числі оздоровчого);
- розвитку економіки (туризм має мультиплікативний ефект і здатний генерувати прямі і непрямі доходи, які потім перерозподіляються з метою фінансування і розвитку інших видів економічної діяльності; це положення справедливе і для оздоровчого туризму).

Існує кілька аспектів у відсутності єдиного підходу до тлумачення терміну «оздоровчий туризм»:

- який з видів туризму, оздоровчий або медичний, можна віднести до профілюючого терміну;
- передумови для розвитку кожного окремого виду туризму, пов'язаного зі здоров'ям, і особливі критерії їх становлення і розвитку.

Методологія дослідження базується на даних, отриманих з іноземних і вітчизняних літературних джерел: статей, монографій, дисертаційних робіт. Теоретичні аспекти вивчення оздоровчого туризму включають різноманіття підходів до визначення цього терміну, а також питання співвіднесення з такими поняттями, як «медичний туризм», «лікувальний туризм», «спа-туризм», «велнес-туризм» тощо.

Управлінські механізми розвитку підприємств курортно-рекреаційної сфери розглядали такі вчені як Н. І. Ведмідь, А. А. Мазаракі, Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, С. Л. Шаповал, І. О. Чаюн, П. О. Карпенко, О. М. Григоренко, Л. М. Мазур.

Вивченням теоретичних питань розвитку сфери лікувально-оздоровчих послуг та проблематикою трактування термінів займалися В. І. Азар, О. М. Ветітнев, Е. Е. Сухарев, П. М. Каррера, Л. Меннвіль, Н. Фрер, А. С. Кусков, В. Ф. Казаков, С. М. Холл, Дж. Ф. Бріджес, А. В. Дзюбіна, Д. К. Ісмаєв та інші автори. У той же час в цих роботах відсутній єдиний підхід до визначення зазначених понять (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення понять різних видів туризму в сегменті лікувально-оздоровчого туризму

Термін і його трактування 1	Основні положення 2	Автор 3
Оздоровчий туризм – туризм, основною метою якого є відпочинок і відновлення фізичного та психологічного здоров'я	Відпочинок і відновлення здоров'я	О. М. Ветітнев
Комерційне явище індустріального суспільства, в рамках якого людина відправляється в подорож на термін не менше 24 годин для підтримки або поліпшення здоров'я. Поняття також включає в себе туристичні напрямки.	Підтримку або поліпшення здоров'я	С. М. Холл
Організована поїздка за межі постійного місця проживання з метою підтримки, поліпшення або відновлення здоров'я	Підтримка, поліпшення або відновлення здоров'я	П. М. Каррера, Дж. Ф. Бріджес
Оздоровчий туризм для профілактики і відпочинку. Характеризується великою тривалістю подорожі, відвідуванням меншої кількості міст і більшою тривалістю перебування в одному місці	Профілактика захворювань і відпочинок	Е. Л. Драчева, Ю. В. Забаєв, Д. К. Ісмаєв та ін.
Медичний туризм міжнародне явище, що характеризує мандрівників, що долають великі відстані, щоб отримати доступ до медичного обслуговування, яке зазвичай недоступне в країні походження туриста через високі витрати, довгих черг або обмежених можливостей системи охорони здоров'я	Виїзд для доступу до медичного обслуговування	Економічна і соціальна комісія ООН для Азії і Тихого океану
Медичний туризм – організована поїздка за межі впливу національної системи охорони здоров'я з метою поліпшення або відновлення здоров'я шляхом медичних втручань	Поліпшення або відновлення здоров'я шляхом медичних втручань	П. М. Каррера, Дж. Ф. Бріджес
Туризм (міжнародний або внутрішній), метою якого є отримання інвазивних, діагностичних чи інших медичних послуг	Інвазивні, діагностичні чи інші медичні послуги	С. Хадсон, Р. Лі
Медичний (лікувальний) туризм – тимчасовий виїзд з постійного місця проживання	в лікувально-оздоровчих і евристичних цілях	О. М. Ветітнев, Л. Б. Журавльова
Переміщення людей з метою отримання лікування в іншій країні або регіоні	Лікування в іншій країні або регіоні	В. Н. Орлова, А. А. Щербакова
Лікувальний туризм здійснюється з метою зміцнення здоров'я і передбачає перебування в санаторно-курортних установах	Зміцнення здоров'я в санаторно-курортних установах	Е. Л. Драчева, Ю. В. Забаєв, Д. К. Ісмаєв

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
Лікувальний туризм – новий розділ курортної діяльності, в якому організація і робота санаторно-курортної галузі розглядається з точки зору технології подорожі. Це досягається шляхом формування туристичного продукту, в основі якого закладена лікувальна або оздоровча технологія, яка покращує якість життя	Поліпшення якості життя за рахунок відвідування санаторно-курортних організацій	О. М. Ветітнев, А. С. Кусков
Поєднання форм відпочинку і лікування в курортних або санаторних умовах на основі пріоритетності туристських форм відпочинку по відношенню до санаторно-курортним заходам суто медичного характеру і фінансування поїздки, як правило, з власних коштів	Відпочинок і лікування в курортних або санаторних умовах	В.Ф. Казаков
Велнес-туризм Подорож на курорт, головною мотивацією якого виступає бажання зберегти здоров'я або сприяти його зміцненню	Збереження або зміцнення здоров'я	Х. Мюллер, Е. Л. Кауфман
Спа-туризм – модифікація оздоровчого туризму, яку слід відрізняти від власне оздоровчого туризму	Модифікація оздоровчого туризму, відмінна від нього	А. Г. Гергишан
Спа-туризм – це концепція духовного і фізичного оздоровлення, спрямована на гармонізацію відносин людини з зовнішнім середовищем на основі поєднання використання природних і штучних чинників, з переважанням водних процедур, здорового харчування, рухової активності	Духовне і фізичне оздоровлення	О. М. Ветітнев, А. В. Дзюбина, А. А. Торгашева
Рекреаційний туризм – поїздки з метою відпочинку, оздоровлення і лікування, відновлення і розвитку фізичних, психічних і емоційних сил людини	Поїздки з метою відпочинку, оздоровлення і лікування	А. С. Кусков, В. Л. Голубева, Т. Н. Одинцова
Лікувально-оздоровчий туризм – туризм з метою відпочинку і лікування. Туристські подорожі громадян з низьким доходом, слабо захищених в соціальному відношенні і гостро потребують рекреації та лікування	Поїздки з метою відпочинку і лікування	А. С. Кусков

Джерело: [24]

Перераховані тлумачення термінів (табл. 1.1) показали схожість оздоровчого та рекреаційного туризму, а також спа- і велнес-туризму за типом цілей, переслідуваних туристами. Основна мета – відпочинок, оздоровлення та лікування. З іншого боку, представлені трактування не відображають повною мірою які використовуються в оздоровчому туризмі лікувальні фактори і місця,

де безпосередньо відбувається оздоровлення (курорт, санаторій і т. д.). У той же час спостерігається відсутність чітко визначених відмінностей при трактуванні перерахованих видів туризму (окремі визначення можуть рівнозначно застосовуватися як до терміну «оздоровчий туризм», так і до решти). Відзначено випадки ототожнення оздоровчого туризму з медичним і лікувальним. Крім того, можна відзначити схожість підходів до тлумачення терміну «медичний туризм», як виду туризму, основною метою якого є отримання лікування методами інвазивної медицини (операції, трансплантації тощо) [24].

Аналіз тематичної літератури показує, що найчастіше відбувається змішання понять «лікувальний туризм», «оздоровчий туризм», «медичний туризм» і використання їх як синонімічних, що дозволяє зробити висновок про відсутність усталеного методологічного підходу до дефініціального розмежування понять даної галузі в науковому полі соціології медицини. Ці поняття об'єднує головна складова – наявність будь-якого роду медичних послуг, в той час як ступінь їх складності і спосіб реалізації відіграє ключову роль в концептуальній відмінності термінів [26].

У законодавстві України та інших країн немає визначень, що характеризують оздоровчий туризм і його сутність, що є причиною відсутності єдиної думки щодо трактування зазначених понять. Законодавча база необхідна для створення системи обліку прибуття туристів з метою оздоровлення та подальшого розрахунку економічної ефективності розвитку оздоровчого туризму на території держави. Різні точки зору вчених, проблеми при перекладі літератури призводять до того, що в роботах окремих авторів фігурують такі види туризму, як «лікувально-оздоровчий», «рекреаційний», «реабілітаційний», «лікувальний», які ототожнюються як з оздоровчим, так і з медичним туризмом.

Оздоровчий туризм як об'єкт дослідження – складне, багатогранне явище, потреба у використанні якого виникла не так давно. У дослідженні виявлено, що оздоровчий туризм заснований на прагненні підтримати здоров'я

шляхом використання природних лікувальних ресурсів. Медичний і лікувальний види туризму мають на увазі лікування захворювань і проведення оперативних втручань з використанням технологічних досягнень медицини. Таким чином, ці часто ототожнювальні поняття лежать в різних площинах, відрізняючись типом використовуваних ресурсів, мотивацією туристів і цілями поїздки.

Курортно-оздоровчий туризм дуже важлива частина туризму, так як він зачіпає не тільки розвиток інфраструктури місця відпочинку, історію міста, а й якісне лікування з використанням певних аспектів і методик, притаманних даній території. Іноді лікування відіграє важливу роль у відпочинку, і займає майже весь час перебування на відпочинку, це важливо для відновлення фізичних і моральних функцій організму людини.

Санаторно-курортний туризм – один з видів виїзного туризму (якого немає в регіоні постійного проживання туриста, через кліматичні умови, інфраструктуру, низький рівень розвиненості в галузі туризму), з метою профілактики лікування в спеціалізованих установах або на інших об'єктах які мають спеціальний дозвіл [14].

Санаторно-курортне лікування можна прирівнювати до природного оздоровлення. При багатьох захворюваннях в гострі періоди, коли йде процес ремісії, найбільш ефективно і широко застосовується комплекс санаторно-курортного лікування без медикаментозного лікування. Всі лікувально-профілактичні заходи на курорті проходять в комплексній терапії з урахуванням захворювання і специфіки життєвого тону і витривалості організму людини.

Примітний підхід вітчизняного дослідника В.А. Набедрик, яка пропонує розмежувати два основних напрямки лікувального туризму – власне лікувальний (медичний) і оздоровчий. У першому випадку мається на увазі туризм з метою клінічного обстеження і лікування, а в другому – туризм з метою курортологічного обстеження і лікування [29].

Відповідно до ст. 11 Закону України «Основи законодавства України про

охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ права і обов'язки в сфері охорони здоров'я іноземних громадян та осіб без громадянства, які тимчасово перебувають на території України, визначаються вітчизняним законодавством і відповідними міжнародними договорами. А відповідно до ст. 79 цього Закону Україна є учасником міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я, членом Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та інших міжнародних організацій [3].

На думку Печериця О.В. «медичний туризм – це подорож людей у своїй країні або за її межами з метою отримати той чи інший вид медичних послуг високого рівня за доступною ціною» [68]. Вивчаючи пропозиції посередницьких компаній було виявлено, що «медичні» поїздки бувають двох видів – оздоровчі та лікувальні. Оздоровчі – спрямовані на відновлення сил або «боротьбу з целюлітом», а лікувальні – «рятувати себе від недуги, яку не беруться вилікувати лікарі країни проживання»

Варто відзначити, що багато фахівців вважають оздоровчий туризм субкатегорією лікувального туризму, при цьому wellness-туризм здійснюється практично тільки здоровими людьми, основним мотивом яких є збереження і зміцнення свого здоров'я, а медичний туризм – людьми, страждаючими якими-небудь захворюваннями (рис. 1.1) [73].

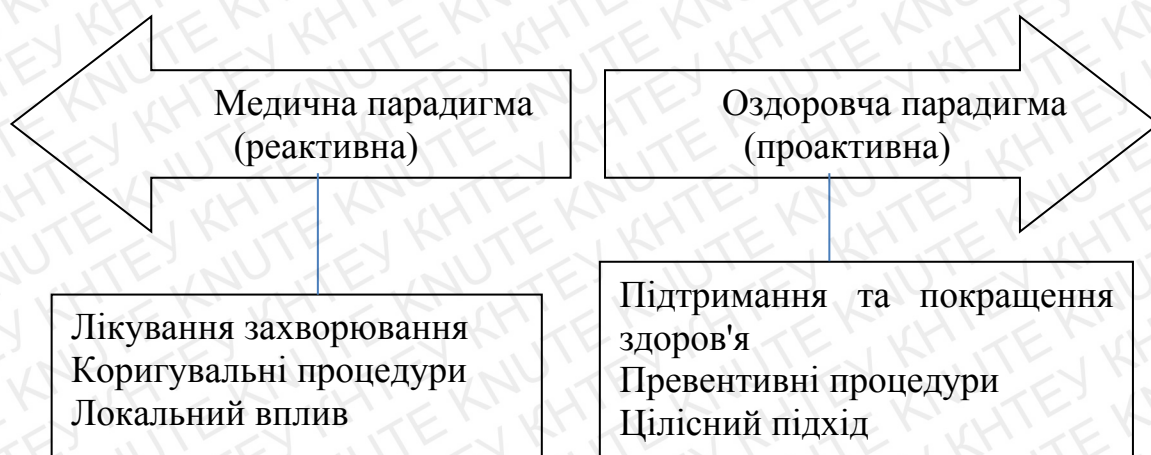

Рис. 1.1. Дві парадигми лікувального-оздоровчого туризму

Джерело: [72]

Таким чином, лікувально-оздоровчий туризм передбачає поїздки на

курорт з метою отримання лікувальних послуг та оздоровлення організму на базі санаторно-курортних організацій або у приватно-практикуючих фахівців. Лікувально-оздоровчий туризм – це вид туризму, що опосередковує рух туристів, які подорожують в інші країни для отримання медичної допомоги або профілактики. Він включає в себе всі послуги, пов'язані з туризмом, такі як транспорт, проживання і гостинність. Оздоровчий туризм складається з медичного туризму, оздоровчого туризму (для зміцнення здоров'я) і спа-туризму (курорти, які поєднують в собі медичні та оздоровчі компоненти).

1.2. Європейський досвід розвитку лікувально-оздоровчого туризму

Види лікувально-оздоровчого туризму в країні залежать від культури та географії. Наприклад, у південній Європі оздоровчий туризм пов'язаний з морським узбережжям, середземноморським харчуванням і більш повільним темпом життя. У Скандинавії в центрі уваги велнесу знаходяться такі заходи на свіжому повітрі, як ходьба і плавання.

Згідно з дослідженням PwC (Pricewaterhouse Coopers Consultants) розмір сектора оздоровчого туризму в ЄС зростає на 12-15% щорічно [70].

До недавнього часу європейськими лідерами у сфері охорони здоров'я були Великобританія, Франція, Німеччина, Італія та Іспанія. Однак після того, як у 2014 році була прийнята нова Європейська директива про транскордонну охорону здоров'я (яка свідчить, що всім громадянам ЄС повинен бути безкоштовний доступ до лікування в громадському просторі), з'явився новий платний ринок послуг – медичного туризму. Як наслідок, такі країни, як Угорщина, Чеська Республіка, Румунія, Польща та Латвія стали популярними напрямками для західноєвропейців. За даними Польської асоціації медичного туризму, тільки в 2014 році до Польщі для лікування звернулися 488 тис. іноземних туристів.

Найкращі термальні і СПА-курорти знаходяться в Угорщині, Чехії, Словаччині, Польщі, Румунії та Туреччині.

Як свідчать дані Всесвітньої організації охорони здоров'я, число «медичних туристів» в світі зростає з року в рік. Більш того, для низки країн-експортерів медичних послуг медичний туризм є однією з дохідних статей державного бюджету [66]. Однак, незважаючи на актуальність даного питання, в літературі представлені обмежені дані про роль і вплив медичного туризму.

Для медичного туризму характерні як поїздки громадян країн, що розвиваються в розвинені країни, так і навпаки. Розвинені країни залучають високою якістю медичних послуг, а країни, що розвиваються – більш низькою вартістю медичного обслуговування.

Більшість туристів, які користуються послугами лікувально-оздоровчого туризму за кордоном, переслідують відразу кілька цілей, більшість (близько 40%) їдуть в іншу країну в пошуку найбільш сучасних медичних технологій, більш висококваліфікована медична допомога (32%) або в пошуку більш низької вартості послуг (близько 13%) (рис. 1.5).

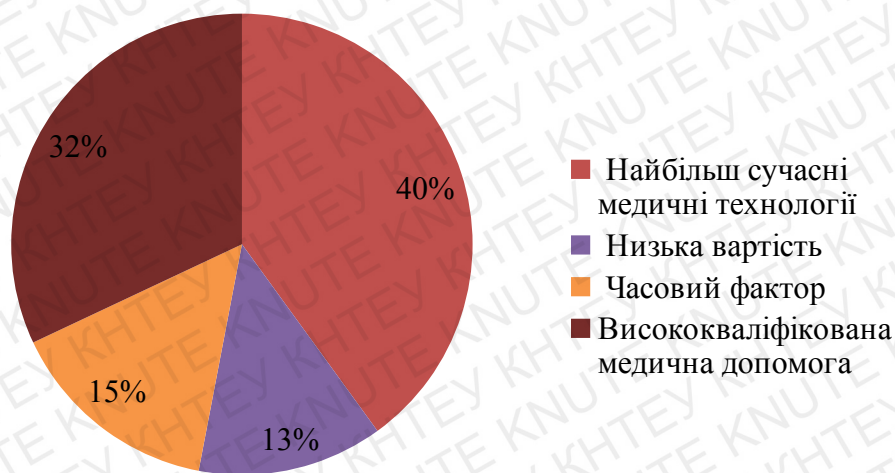

Рис. 1.5. Вирішальні фактори при виборі туристами лікувально-оздоровчих установ, %

Джерело: [60]

Згідно з даними компанії «Euromonitor International», що є одним з лідерів серед незалежних компаній, що спеціалізуються в області міжнародних стратегічних досліджень споживчих ринків, ринок медичного туризму виріс в 2018 р більш ніж на 4%, в той час як світовий ВВП – на 3,5%. Доходи від

медичного туризму в 2018 р склали 15 млрд доларів, а від оздоровчого туризму – 40 млрд доларів. За прогнозами Euromonitor International в найближчі п'ять років ці доходи зростуть ще приблизно на третину [66].

Розглянемо статистику Євростату та щодо тенденцій ринку оздоровчого туризму в ЄС в 2018 році:

- оздоровчий туризм становить 4,3% всіх туристів, які відвідують ЄС;
- основними гравцями індустрії оздоровчого туризму в ЄС є Німеччина, Франція і Швеція;
- оздоровчий туризм складає 66-75% оздоровчого туризму ЄС;
- оздоровчий туризм приносить дохід у розмірі 46,9 млрд. євро, що становить 4,6% від загальних доходів від туризму і 0,33% від ВВП 28 країн ЄС;
- більше 75 % доходів оздоровчого туризму ЄС приходяться на 5 країн: Швецію, Францію, Польщу, Італію та Німеччину;
- ринкові звіти вказують на стабільність і зростання оздоровчого туризму;
- більшість клінік лікувально-оздоровчого туризму також обслуговують місцеве населення;
- оздоровчий туризм сприяє покращенню зайнятості в країні і навколишнього середовища.

Європейська комісія дослідження показує, що більша частина громадян ЄС, близько 49%, готова користуватись послугами лікувально-оздоровчого туризму. Це може бути пов'язано з директивою ЄС про охорону здоров'я, в якій говориться, що держави-члени ЄС повинні відшкодувати своїм громадянам вартість послуг (для захисту фінансової стійкості національних систем охорони здоров'я).

Однак це створює певні незручності туристам з бідніших країн з менш розвиненими системами охорони здоров'я. Наприклад, медичні послуги в Хорватії обходяться значно дешевше, ніж в Швеції. Таким чином, житель Хорватії мав би заплатити зі своєї кишені за суттєву різницю у вартості лікування, якщо він звернеться за медичною допомогою до Швеції.

Європейська директива 2011/24 / EU про транскордонну охорону здоров'я

надає подальшу можливість зростання для європейської системи охорони здоров'я та є засобом зміцнення зв'язків між комерційними підприємствами та сектором охорони здоров'я держав-членів.

Згідно з Директивою постачальники медичних послуг повинні надавати відповідну інформацію, щоб допомогти окремим туристам зробити усвідомлений вибір, включаючи варіанти лікування, доступність транскордонних послуг, якість та безпеку медичного обслуговування, що надається в країні призначення. Зусилля зацікавлених сторін прямують на платформи, мережі та партнерства для надання впливу на політиків і прискорення дій щодо впровадження інноваційних підходів [69].

Для всіх країн – лідерів лікувально-оздоровчого туризму, як розвинених, так і країн, що розвиваються, характерні значні інвестиції, в тому числі державні, в медичну науку, профільну освіту, технічну базу, медичну інфраструктуру. Підвищення якісного рівня медицини, ретельний підхід до навчання лікарів, інноваційні технології лікування, сучасне обладнання, включаючи робототехніку – все це очевидні кроки в розвитку медичного туризму і системи охорони здоров'я в цілому. Без серйозного державного фінансування будь-які серйозні успіхи в цій галузі неможливі.

Отже, система охорони здоров'я більше не повинна розглядатися як сектор, що створює витрати, а скоріше як рушійна сила економіки. Якісні медичні пільги і послуги можуть залучити громадян, які піклуються про підтримку здоров'я і благополуччя, а також туристів, які шукають високоякісні послуги, сприяючи тим самим розвитку туристичного ринку. У цьому контексті феномен оздоровчого туризму є перспективним як глобальне позиціонування туристичного сектора в ЄС для сталого економічного розвитку.

Висновки до розділу 1

1. Лікувально-оздоровчий туризм існує вже тисячі років, починаючи з третього тисячоліття до нашої ери. Фактично, люди в стародавній Месопотамії відвідували храм цілющого бога або богині в Телль-Брак, Сирія, щоб

вилікувати порушення зору. Греки і римляни також подорожували пішки або на човні в курорти по всьому Середземномор'ю. І тепер люди подорожують з усіх куточків світу в ЄС, щоб отримати медичне лікування, створюючи ринок, званий оздоровчий туризм.

2. Лікувально-оздоровчий туризм – це вид туризму, що опосередковує рух туристів, які подорожують в інші країни для отримання медичної допомоги або оздоровлення. Він включає в себе всі послуги, пов'язані з туризмом, такі як транспорт, проживання і гостинність. Лікувально-оздоровчий туризм складається з медичного туризму, оздоровчого туризму (для зміцнення здоров'я) і спа-туризму (курорти, які поєднують в собі медичні та оздоровчі компоненти).

Отже, лікувально-оздоровчий туризм набуває глобальних масштабів. Споживачі послуг, які віддають перевагу лікуванню за кордоном, можуть бути заможними і не дуже, жити в країнах з різним рівнем доходів.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Одеської області

Одеська область залишається однією з найпопулярніших для відпочинку біля моря. Однак туристична галузь в Одеській області залишається слабо розвиненою як за сервісом, так і за станом інфраструктури.

Одеська область знаходиться серед регіонів-лідерів України за рекреаційним потенціалом. Головною особливістю території Одеської області є її приморське положення, широкий «вихід» до моря і положення на європейських і світових водних шляхах (вагомий чинник міжнародного туризму). Одещина має високий рекреаційний природно-ресурсний потенціал, зокрема, теплий клімат, морські пляжі, лікувальні грязі, джерела мінеральних вод, лимани та озера, унікальні природні комплекси, мальовничі краєвиди, мисливські та рибальські угіддя, акваторії лиманів, озер, моря, придатні для водного спорту та оздоровлення. Поєднання всіх цих факторів створює умови, надзвичайно сприятливі для організації відпочинку і розвитку рекреаційно-туристичної діяльності.

Розвиток рекреації в Одеському регіоні здійснюється на базі таких природно-географічних рекреаційних ресурсів, як морські, лиманні та озерні акваторії, сприятливий клімат, узбережжя Чорного моря та інших водних об'єктів (річок, лиманів, озер), мінеральні води, лікувальні грязі, а також унікальні природно-заповідні території. В регіоні переважають природні ландшафти степової і лісостепової зони. Переважна більшість території розташована у степовій зоні, лише на північному заході – у лісостеповій. Природна рослинність більшої частини області – степова. Північна частина області розташована у лісостеповій зоні України. Тут зустрічаються лісові ландшафти. З просуванням на південь з'являється більше степових видів, серед

яких переважають трав'янисті (більше 90%), що пристосовані до умов середнього зволоження та посухи. Болотна рослинність (очерет, рогіз) є характерним елементом плавнів Дунаю та приозерної рослинності. Солонцева та солончакова рослинність представлена досить незначними площами морських і лиманних узбережь [35].

Середня тривалість періоду комфортного літнього відпочинку на одеському узбережжі становить 120 днів. Особливістю клімату є значна кількість ясних сонячних днів – до 290 на рік. У теплий період року з травня по жовтень тривалість годин сонячного сяйва сягає 1678 в Одесі, є достатньо високим для розвитку геліотерапії.

За повідомленням державного управління екології та природних ресурсів Одеської області, станом на 31 грудня 2018 р. природно-заповідний фонд області нараховує 123 об'єкти площею 159970,8 га, у тому числі державного значення – Дунайський біосферний заповідник, Дунайські і Дністровські плавні, ландшафтний парк «Тилігульський», ботанічний сад Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, 22 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, тощо (див. дод. Б).

Згідно з даними «Агенства з питань інвестицій та розвитку Одеської ОДА» станом на вересень 2018 р. в м. Одеса функціонує 276 готелів з номерним фондом 7000 номерів на 16500 місць. В області працює 489 готелів з номерним фондом понад 12000 номерів на більш ніж 28000 місць. Всього туристична інфраструктура області нараховує 1292 заклади, з яких 803 оздоровчо-рекреаційного призначення – санаторії, бази відпочинку, пансіонати, дитячі табори.

Своєрідність туристично-екскурсійного потенціалу області також визначена численними пам'ятками різних часів з відомими історико-культурними заповідниками, пам'ятниками та музеями. Це відомі у світі Одеський національний академічний театр опери та балету, знамениті Потьомкінські сходи, українська Венеція – місто Вилкове, фортеця XII - XV сторіч в місті Білгороді-Дністровському, розкопки античних міст Тіри і Ніконії,

пам'ятники культової архітектури в містах Одесі, Ізмаїлі, Рені, Кілії та багато іншого.

Близько 4500 пам'яток культурної спадщини, 12 міст області занесені до Списку історичних населених місць України. Понад 100 об'єктів культурної спадщини мають статус пам'яток національного значення, що створили Одещині імідж одного із найбільш відомих і популярних, насамперед через свою самобутність, місць для відвідування туристами і відпочиваючими.

Одеська область має високий потенціал для розвитку готельного господарства, поступаючись тільки м. Києву та Львівщині [58]. Декілька готелів м. Одеси знаходяться в структурі національних мереж: «Брістоль» 5* та «Лондонська» 4* належать до «Vertex Hotel Group»; готелі «Олександрівський» та «Маренеро» – до мережі «Reikartz Hotels & Resorts»; «Premier Compass Odessa» 3* та «Premier Geneva» – до групи «Premier Hotels and Resorts» [65].

Нині Програма розвитку туризму та курортів в Одеському регіоні на 2017-2020 рр. розроблена відповідно до законів України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державні цільові програми» та «Про туризм»; Указу Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»; постанов Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 року № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання державного бюджету», від 07.10.2015 року № 821 «Деякі питання реалізації у 2015-2017 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.08.2008 року № 1088-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів»; глави 16 "Туризм" Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і державами-членами ЄС на 2014-2019 роки, рекомендацій парламентських слухань на тему "Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України", проекту стратегії розвитку

туризму і курортів України на 2018–2025 роки та стратегії розвитку Одеської області на період до 2020 року [75].

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.08.2013р. № 843-р курортно-рекреаційну сферу і туризм за напрямками – будівництво курортно-рекреаційних об'єктів та об'єктів туристичної інфраструктури – віднесено до переліку пріоритетних галузей економіки.

Розглянувши рекреаційно-туристичну інфраструктуру Одеського регіону ми можемо зробити наступні висновки:

1) рекреаційно-туристична інфраструктура регіону розвинена в області недостатньо для ефективного функціонування рекреації. Нерівномірне розміщення закладів (найбільша їх кількість в приміській та приморській зонах), низький рівень їх сервісу негативно позначається на розвитку туризму у регіоні;

2) низький рівень розвитку єдиної транспортної мережі, пришляхового сервісу та інформаційного облаштування, незадовільний стан дорожнього покриття;

3) слабка робота туристично-інформаційних центрів в регіоні;

4) відсутність вело-доріжок;

5) недостатній контроль за сертифікацією засобів розміщення;

6) необґрунтована ціна на послуги засобів розміщення;

7) достатньо низька якість послуг з оздоровлення та туристичного відпочинку, що в першу чергу спричинене зношеністю обладнання закладів охорони здоров'я, відсутністю сучасного медичного обладнання, високою вартістю послуг у відношенні до середнього рівня доходів;

8) обмеженість фінансового забезпечення мережі закладів культури і мистецтва області, що пов'язано з необхідністю утримувати такі об'єкти за рахунок коштів місцевих бюджетів та забезпечувати належне матеріально-технічне забезпечення для підтримки відповідного рівня послуг [36].

Аналіз стану розвитку туристично-рекреаційного комплексу Одеської області виявив концептуальну помилку в процесі розвитку і просування

регіонального туристичного продукту – цей процес не носить системного характеру, а являє собою набір незв'язаних між собою заходів, що реалізуються різними учасниками (владою, бізнесом, населенням, асоціаціями тощо) без взаємодії. Відповідно, скалась негативна іміджева ситуація регіонального туристичного продукту – потенційним туристам пропонується самостійно на основі туристичних ресурсів і частково «обірваної» інформації створювати єдиний продукт для задоволення певних потреб.

Ці недоліки стосуються використання такого колосального рекреаційного ресурсу, як лікувальні властивості лиманів Одеської області, де розташовано 17 лиманів, 7 з них в районі м. Одеса. Самим відомим, навіть за межами України, являється Куяльницький лиман.

У розвитку рекреаційного комплексу регіону є низка складних проблем. По-перше, внаслідок погіршення екологічної ситуації спостерігається постійна втрата рекреаційної цінності території. По-друге, необхідна реконструкція існуючої рекреаційної інфраструктури, а також підвищення якості обслуговування відпочиваючих та туристів. Потретьє, значна частина діючих рекреаційних закладів лікувально-оздоровчого типу розташована вздовж узбережжя хаотично, без відповідного інженерного забезпечення і благоустрою, що збільшує негативний антропогенний вплив на пляжі та прибережну акваторію лиманів та Чорного моря [26].

2.2. Аналіз сучасного стану лікувально-оздоровчої бази Одеського регіону

Лікувально-оздоровчий комплекс Одеської області представлений величезними, багато у чому унікальними, запасами різноманітних природних лікувальних ресурсів, мережею лікувально-оздоровчих закладів і кадровим потенціалом

Чорне море є найважливішим лікувальним чинником Одеського курортного регіону. Вода Чорного моря характеризується значною мінералізацією. До її складу входять кухонна сіль, хлористий і сірчано-

водневий магній, вуглекислий кальцій, солі йоду, бром, заліза та інші мікроелементи. В зоні прибою утворюється велика кількість негативно заряджених гідро-іонів, що мають активний фізіологічний вплив на організм людини. Крім того, повітря на березі моря збагачено киснем, солями бром, хлору, йоду, що робить його особливо корисним.

Місто Одеса є основним туристичним центром не тільки однойменного регіону, але і всього Причорномор'я. Одеса та її передмістя – відомий осередок рекреаційно-туристичного господарства країни. Комфортні природно-кліматичні умови, сприятливе транспортно-географічне положення міста, потужний природно-рекреаційний потенціал (море, лимани, пляжі, лікувальні грязі, рапа, мінеральні води) у поєднанні з історико-архітектурними пам'ятками та культурною аурою м. Одеси створюють дуже хороші передумови пріоритетного розвитку санаторно-курортного господарства і туризму.

В Одеській області налічується 22 курорти, розташовані переважно на чорноморському узбережжі у межах таких адміністративно-територіальних одиниць [65]:

- обласний центр – м. Одеса;
- Білгород-Дністровський район – 7 селищ: Затока, Сергіївка, Косівка, Курортне, Миколаївка, Попаздра, Приморське;
- Комінтернівський район – 6 селищ: Гвардійське, Ліски, Вапнярка, Крижанівка, Нова Дофінівка, Сичавка;
- Овідіопольський район – 5 селищ: Грибівка, Дальник, Кароліно-Бугаз, Санжійка, Іллічівка;
- Татарбунарський район – 3 селища: Лебедівка, Приморське, Тузли.

Ємність лікувально-оздоровчої бази Одеського регіону розділяється нерівномірно по містах та районах області. Найпоширенішими закладами лікувально-оздоровчого туризму в Одеському регіоні визначено бази відпочинку, питома вага яких становить 89,45% зі всієї кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів[25].

Розглянемо, які лікувально-оздоровчі та санаторні заклади діють в

Одеському регіоні.

Санаторії та пансіонати з лікуванням – лікувально-профілактичні заклади, що надають реабілітаційне лікування, головним чином, на основі цілющих властивостей природних факторів. Усі вони спеціалізовані і можуть бути одно- або багатопрофільними.

Будинки, пансіонати, бази та інші заклади відпочинку – заклади, що призначені для відпочинку населення, в яких відпочиваючі протягом певного терміну розміщуються і харчуються. Такі заклади можуть діяти протягом цілого року (цілорічні) або протягом сезону (сезонні).

Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку – спеціально організовані або пристосовані заклади, призначені для оздоровлення, відпочинку та розвитку дітей. До дитячих закладів оздоровлення належать позаміські заклади оздоровлення, санаторного типу та дитячі центри. До дитячих закладів відпочинку належать заклади праці й відпочинку, табори з денним перебуванням, позаміські заклади відпочинку та наметові містечка.

Розглянемо стан лікувально-оздоровчої бази Одеського регіону в 2010-2018 роках (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка санаторно-курортних та оздоровчих закладів Одеського регіону за 2010-2018 рр.

Роки	Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Будинки і пансіонати відпочинку		Бази та інші заклади відпочинку		Всього закладів	
	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2010	37	13,4	9	1,1	10	2	378	37,7	434	54.2
2011	35	13,2	9	1,2	8	1.5	373	36,8	425	52.7
2012	32	12,8	9	1,2	8	1.5	379	38,1	428	53.6
2013	30	10,6	9	1,2	9	1.2	359	37,2	407	50.2
2014	28	11,6	10	1,4	9	2	385	36,5	412	51.5
2015	28	12,0	9	1,2	6	0.9	351	34,2	374	48.3
2016	28	11,9	5	0,9	7	1.1	357	35,1	377	49
2017	28	12.0	3	0,7	6	1	314	31	331	44.7

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2018	27	11,7	3	0,7	6	1	285	28,7	321	42.1
абсол. зміни	-10	-1.7	-5	-0.4	-4	-1	-93	-9	-133	-12.1
віднос. зміни, %	-27	-12.6	-66.6	-36.3	-40	-50	-24.6	-23.8	-30.6	-22.3

Джерело: [77]

Як бачимо, кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням, санаторіїв-профілакторіїв, будинків відпочинку, баз відпочинку поступово знижується, в 2018 році їх кількість склала 321 заклад, що на 30% менше ніж у 2010 році.

Зобразимо структуру санаторно-курортних та оздоровчих закладів Одеського регіону в 2018 році (рис. 2.2).

З рис. 2.2 бачимо, що 88,79% закладів є базами відпочинку, а пансіонати та санаторії з лікуванням займають 8,41% від загальної кількості санаторно-курортних та оздоровчих закладів.

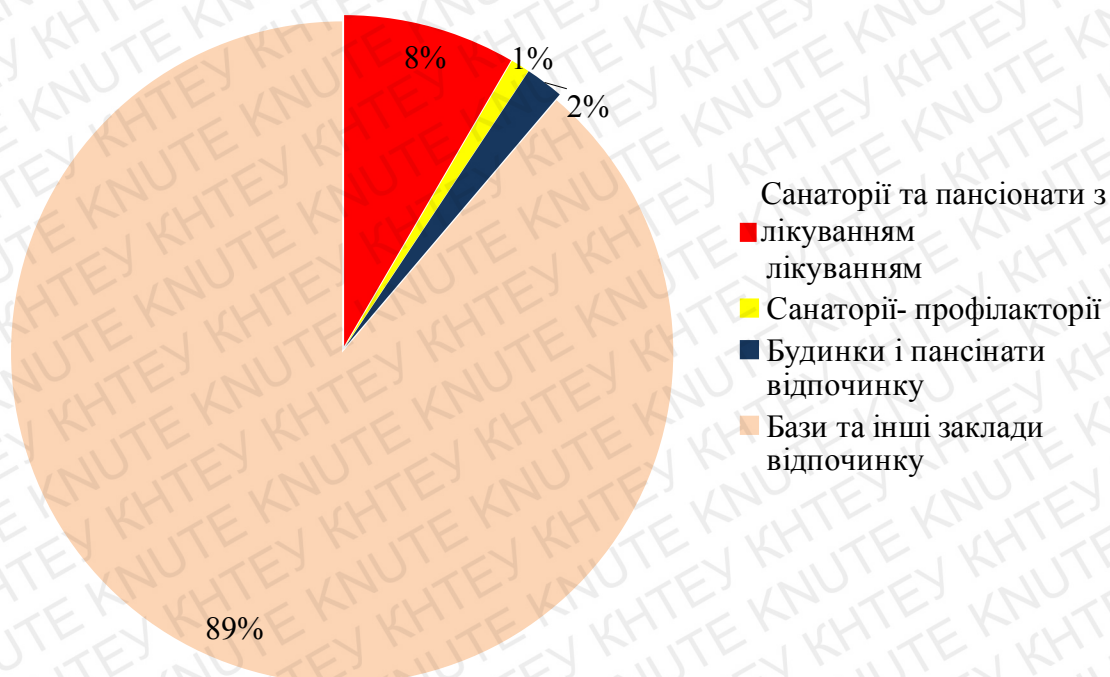

Рис. 2.2. Структура санаторно-курортних та оздоровчих закладів Одеського регіону в 2018 році

Джерело: [67]

В Одеському регіоні як і в інших областях України, основні проблеми розвитку галузі зумовлені:

- відсутністю досконалого економічного механізму діяльності санаторно-курортного господарства;
- відсутністю забезпечення комплексного розвитку курортних територій;
- зношеністю основних фондів;
- практичною відсутністю інвестицій у галузь;
- неефективним маркетингом;
- низьким рівнем інноваційного менеджменту;
- великою тривалістю перебування, так як курс лікування на курорті, поза залежністю від типу останнього та захворювання, складає близько трьох тижнів, інакше лікування виявиться неефективним; аналогічна ситуація склалася із оздоровленням – норма тривалості в оздоровчих закладах звичайно 12 діб;
- низькою якістю обслуговування споживачів у санаторно-курортних закладах.

Для санаторно-курортних закладів Одеського регіону важливим аспектом є вирішення питань цінової політики, яка повинна залежати від адекватного вираження вартості санаторно-курортних послуг, що має враховувати платоспроможність населення та туристів. Тож перспективним вважається вивчення досвіду використання скорочених курсів лікування та оздоровлення (10-12 діб замість 21-24 діб).

Характеристика регіону санаторно-курортного комплексу має враховувати туристичні потоки (у тому числі осіб, які прибувають з метою лікування та оздоровлення), структуру та динаміку санаторно-курортних і оздоровчих закладів, розподіл місць, характеристику персоналу закладів тощо.

Санаторно-курортне господарство м. Одеси представлено різноманітними установами, серед яких 19 санаторіїв, у тому числі 4 дитячих, 8 санаторіїв-профілакторіїв, один пансіонат, 5 баз відпочинку та інші. Їх актуальний медичний профіль – лікувально-реабілітаційний, лікувально-оздоровчий та оздоровчий. Частка установ з лікуванням та медичною реабілітацією від загальної кількості місць у санаторно-курортних і оздоровчих закладах в Одесі

складає 79,8% або 9 тис. місць, у тому числі лікувально-реабілітаційних – 68% або 7,7 тис. місць, лікувально-оздоровчих – 11,8% або 1,3 тис. місць. В оздоровчих закладах (пансіонати та бази відпочинку) налічується 2,3 тис. місць або 20,2% від загальної кількості місць у закладах санаторно-курортного господарства[66].

Розглянемо загальну характеристику санаторно-курортного господарства Одеської області в 2018 році (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Характеристика санаторно-курортного господарства Одеської області станом на 2018 р.

Курортні райони та підрайони	Кількість місць у місяць максимального заїзду		Кількість оздоровлених, осіб	
	Всього	%	Всього	%
А	1	2	3	4
Одеса	11398	100	74293	100
Лікувально-реабілітаційний	7753	68	42230	56,8
Лікувально-оздоровчий	1347	11,8	20106	27,1
Оздоровчий	2298	20,2	11957	16,1
Північний район	4160	36,5	14673	19,8
Лікувально-реабілітаційний	2960	26	5534	7,5
Лікувально-оздоровчий
Оздоровчий	1200	10,5	9139	12,3
Куяльник	2960	26	5534	7,5
Лікувально-реабілітаційний	2960	26	5534	7,5
Лікувально-оздоровчий	-	-	-	-
Оздоровчий	-	-	-	-
Лузанівка	1200	10,5	9139	12,3
Лікувально-реабілітаційний	.	.	.	-
Лікувально-оздоровчий	-	.	.	-
Оздоровчий	1200	100	9139	100
Центральний район	3259	28,6	37731	50,8
Лікувально-реабілітаційний	2012	17,7	22910	30,8
Лікувально-оздоровчий	1197	10,5	14068	19
Оздоровчий	50	0,4	753	1
Аркадія	2947	25,9	34275	46,1
Лікувально-реабілітаційний	1750	59,4	20207	59,0

Продовження таблиці 2.3

А	1	2	3	4
---	---	---	---	---

Лікувально-оздоровчий	1197	40,6	14068	41
Оздоровчий
Лонжерон (Одеса-центр)	312	2,7	3456	4,6
Лікувально-реабілітаційний	262	2,3	2703	3,6
Лікувально-оздоровчий
Оздоровчий	50	0,4	753	1
Південний район	3979	34,9	21889	29,5
Лікувально-реабілітаційний	2781	24,4	13786	18,6
Лікувально-оздоровчий	100	0,9	5285	7,1
Оздоровчий	1098	9,6	2818	3,8
Великий Фонтан	1551	13,6	6579	8,9
Лікувально-реабілітаційний	1423	91,7	6076	92,4
Лікувально-оздоровчий	-	-	-	-
Оздоровчий	128	8,3	503	7,6
Дача Ковалевського	1160	10,2	10786	14,5
Лікувально-реабілітаційний	910	69,5	5022	46,6
Лікувально-оздоровчий	100	7,6	5285	49
Оздоровчий	150	22,9	479	4,4
Чорноморка	1268	11,1	4524	6,1
Лікувально-реабілітаційний	448	35,3	2688	59,4
Лікувально-оздоровчий	-	-	-	-
Оздоровчий	820	64,7	1836	40,6
Всього	32643		222879	

Джерело: [66]

Отже, у 2018 році кількість осіб, які перебували в установах санаторно-курортного господарства м. Одеси склало майже 74,3 тис. осіб, у тому числі більше половини пролікувалося у лікувально-реабілітаційних установах – 42,2 тис. осіб (56,8%), у лікувально-оздоровчих – 20,1 тис. осіб або 27,1%, в оздоровчих закладах – 16,1% усієї кількості осіб, які перебували в установах санаторно-курортного господарства м. Одеси.

В Одеському регіоні діють літні дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, кількість яких в 2018 році становила 638 закладів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Характеристика санаторно-курортного господарства

м. Одеси за 2010-2018 рр.

Роки	Кількість закладів, одиниць		У них місць, одиниць		Кількість дітей, які перебували у закладах, осіб	
	Всього	у тому числі заклади оздоровленн я	усього	у тому числі у закладах оздоровленн я	усього	у тому числі у закладах оздоровленн я
2010	1073	36	12841	8270	132316	22003
2011	1033	35	12469	8267	136646	21363
2012	1035	45	14336	10915	145741	28428
2013	1042	52	15275	14236	160773	37431
2014	997	44	14250	12652	143486	30983
2015	686	22	12260	6073	113227	13854
2016	568	25	12342	7955	104604	19997
2017	556	21	11253	5844	105946	16621
2018	638	15	8972	5812	103513	16784
Змін и	-435	-21	-3869	-2458	-28803	-5219

Джерело: [77]

Як бачимо, кількість дитячих закладів оздоровлення та відпочинку поступово знижується, з 1073 закладів в 2010 році до 638 в 2018 році, з яких лише 15 оздоровчих. В 2018 році в закладах перебувало 103513 дітей, з яких 16784 було оздоровлено.

Основними напрямками розвитку лікувально-оздоровчого туризму Одеського регіону є: необхідність розширення комунікацій між спеціалізованими засобами розміщення та потенційними споживачами через розповсюдження інформації засобами мережі Інтернет (створення спеціалізованих сайтів, сайтів закладів тощо), розповсюдження інформаційних матеріалів через лікарів, які пропонують послуги даних закладів; розвиток необхідної інфраструктури для організації дозвілля, підвищення якості та розширення анімаційних заходів; радикальна перебудова організації харчування у закладах, підвищення їх якості, залучення спеціалістів-дієтологів та фахівців у галузі організації та технології харчування у закладах; звернути увагу на якісну підготовку та підвищення кваліфікації лікарів та середнього медичного персоналу; провести поетапне оновлення матеріально-технічної бази

спеціалізованих засобів розміщування[47].

2.3. Оцінка туристичної активності на регіональному ринку лікувально-оздоровчих послуг

На території м. Одеси організацію туризму здійснюють такі суб'єкти туристичної діяльності, як 54 туроператори, 101 турагентів, а також 20 суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність.

Загальна чисельність туристів, які обслуговувалися туроператорами і турагентами м. Одеси, в 2018 році склала 81318 осіб, що майже в три рази менше, ніж у 2000 році. Це пояснюється скороченням потоку внутрішніх туристів, чисельність яких скоротилася у 5,8 разів, а також іноземних туристів. У структурі туристичних потоків у 2018 році переважали туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон – 55,3 тис. осіб (дод. В).

У 2018 році пасажиропотік у міжнародних пунктах пропуску через кордон у межах Одеської області склав 7,4 млн. осіб, що на 1,5 млн. осіб більше порівняно з 2017 роком, з них іноземців – 4,5 млн. осіб (+900,0 тис. осіб). Обсяг капітальних інвестицій, освоєних закладами тимчасового розміщування області за 2018 рік склав 92,4 млн. грн., що на 10,0% більше, ніж у 2017 році. За рахунок прийнятих в експлуатацію у 2016 році закладів тимчасового розміщування загальна потужність об'єктів туристичної інфраструктури області збільшилася на 908 місць і у підсумку становить 127 тис. місць.

Сума податкових надходжень, що надійшли від суб'єктів туристичної діяльності області у 2018 році до бюджетів усіх рівнів склала майже 90 млн грн., що на 40,6 % більше у порівнянні з 2017 роком.

Найбільш популярними є Білгород-Дністровський та Овідіопольський райони. Загальна кількість відпочиваючих, а також їх чисельність в розрізі міст та районів області, має тенденцію до скорочення (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Кількість відпочиваючих по адміністративно-територіальних підрозділах
Одеського регіону за 2016-2018 роки

Місця відпочинку	Од. виміру	Роки		
		2016	2017	2018
У містах (Одеса, Іллічівськ, Южне)	Осіб	103167	82856	82954
	%	33,7	30,4	31,1
У районах	Осіб	203368	189694	183745
	%	66,3	69,6	68,9
Усього	Осіб	306535	272550	266699
	%	100,0	100,0	100,0

Джерело: [77]

На ринку лікувально-оздоровчих послуг доцільно виділити характерні проблеми, що стримують розвиток санаторно-курортної галузі не тільки Одеського регіону, але й всіх дестинацій:

- різновідомча підпорядкованість рекреаційного та санаторно-курортного комплексів;
- недоліки в системі регіонального управління ринком лікувально-оздоровчих послуг;
- проблеми, пов'язані з тіньовою економікою у даному секторі;
- відсутність співвідношення між вартістю путівки та якістю послуг в санаторно-туристичному закладі;
- невирішеність питань щодо передачі частини повноважень органам місцевого самоврядування.

Одним із основних стримуючих факторів із боку споживача є високий рівень цін на оздоровчі послуги та лікувальні путівки. На сьогоднішній день, можливо підвищення цін і є неминучим заходом, але це приводить до щорічного зменшення завантаженості санаторних закладів в середньому на 15%. Така тенденція формується оскільки значне підвищення ціни не впливає на покращення умов і якості проживання та оновлення матеріально-технічної бази.

Необхідно зазначити, що зараз існують негативні соціально-економічні та політичні чинники, які впливають на функціонування ринку санаторно-курортних та оздоровчих послуг. Вплив проявляється як на рівні держави, так і на рівні Одеського регіону, створюючи перепони в динамічному розвитку

санаторно-курортних та оздоровчих закладів. З іншого боку, з 2014 р. склались передумови перегрупування регіонів України щодо надання послуг лікувально-оздоровчого туризму у зв'язку з анексією та втратою конкурентного статусу курортів АР Крим, що сприятиме зростанню туристичного потоку і навантаження на санаторно-курортні та оздоровчі заклади Одеського регіону[34].

Також, для одеського ринку санаторно-курортних послуг характерними є наступні фактори, які стримують його інтенсивний розвиток:

- застаріла матеріально-технічна база і інфраструктура ринку лікувально-оздоровчих послуг;
- продаж або передача в оренду земель, на яких знаходяться об'єкти курортно-туристичного призначення, приватним фізичним або юридичним особам;
- сучасна забудова прибережної території підприємствами, діяльність яких не відповідає її функціональному призначенню.

Висновки до розділу 2

1. Розвиток туристичного бізнесу є одним з пріоритетних напрямків діяльності в сфері послуг на території Одеського регіону. В сучасних умовах, коли в область переорієнтовано значні туристичні потоки, активізація такої діяльності дає змогу вирішувати найважливіші економічні і соціальні проблеми регіону. Така ситуація дає змогу підвищити зайнятість населення, створює передумови збільшення доходів, сприяє зменшенню соціальної напруги суспільства та становленню системи соціальних цінностей у населення, зростанню його культурно-освітнього рівня.

2. Дослідження даних статистики дають можливість оцінити внесок рекреаційно-курортних підприємств Одеського регіону в розвиток матеріальної бази лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Частка санаторно-курортного комплексу регіону становить понад 14,0% в складі всього санаторно-курортного комплексу України.

Проведені дослідження потенціалу ринку послуг лікувально-оздоровчого туризму в Україні та динаміка в'їзного туризму переконують в необхідності розробки маркетингової стратегії розвитку курортних територій, регіональних програм системного розвитку і підтримки рекреаційних підприємств, підвищення конкурентоспроможності санаторно-курортних послуг.

3. Для залучення додаткових в'їзних потоків в сегменті лікувально-оздоровчого туризму є доцільним просування санаторно-курортних і лікувально-профілактичних установ Одеської області на міжнародному ринку медичних і оздоровчих послуг. З цією метою важливо виділити на державному рівні пріоритетні напрямки в сфері таких послуг, як, наприклад, офтальмологія, кардіохірургія, лапароскопія і ін. В рамках державних і регіональних цільових програм слід підтримати наукові дослідження і дослідно-конструкторські розробки в даних напрямках, оскільки розвиток лікувально-оздоровчого і, особливо, медичного туризму засновано переважно на інноваціях у сфері охорони здоров'я.

4. У той же час важливо надати допомогу у формуванні системи страхових гарантій і маркетинговому просуванню лікувально-оздоровчих послуг на міжнародному ринку. На державному рівні необхідно організувати візову підтримку іноземним туристам. На регіональному рівні слід створити центри інформаційно-консультаційної допомоги для іноземних туристів і сприяти взаємодії регіональних медичних громадських об'єднань з медичними асоціаціями інших країн.

РОЗДІЛ 3

ПРОЕКТ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Сутність та складові проекту лікувально-оздоровчого туристичного продукту

Укладання програм надання лікувально-оздоровчих послуг для санаторно-курортних закладів України передбачає сім етапів розробки лікувально-оздоровчого продукту (рис. 3.1).

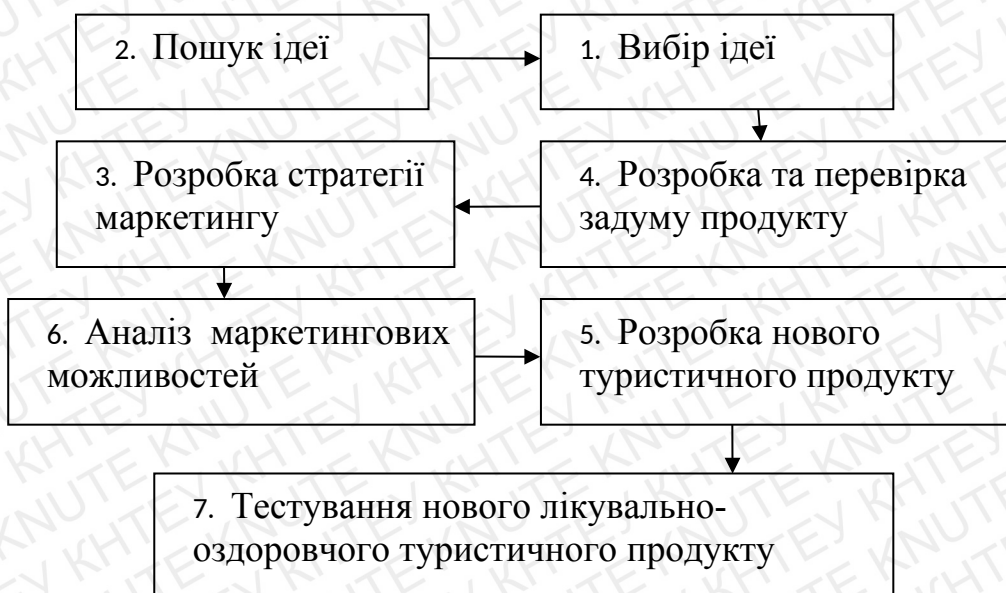

Рис. 3.1. Основні етапи розробки лікувально-оздоровчого продукту

Джерело: [37]

Такий складний багатоступеневий процес, як розробка лікувально-оздоровчого продукту, охоплює:

- маркетингові дослідження;
- аналіз сегментів ринку і конкурентів;
- запропонований споживчий попит;
- місця розташування курорту;
- кон'юнктури ринку туристичних послуг;

– оцінку реальних витрат на розробку, рекламу і просування послуг.

Перелік робіт зі створення лікувально-оздоровчого продукту (програми) включає:

- дослідження ринку потенційного попиту;
- пошук партнерів – постачальників товарів і послуг;
- перевірку наявності послуг і встановлення адекватності інформації, що надійшла раніше;
- підготовку договорів (контрактів) про співпрацю з постачальниками та реалізаторами турпродукту і ведення переговорів;
- інформаційно-методичне забезпечення (складання програм перебування, інформаційних листів, калькуляції, паспорта туристичного маршруту тощо);
- реалізацію лікувально-оздоровчих турів споживачам;
- оформлення документів для здійснення подорожі;
- безпосереднє обслуговування туристів і контроль за наданням певної кількості та якості послуг;
- інші види робіт.

Важливу роль при створенні програм перебування відіграють запити туристів, оскільки тип клієнтури безпосередньо впливає на структуру лікувально-оздоровчого туру, визначення мети та вибір курорту на карті світу.

Одним із важливих завдань лікувально-оздоровчого туризму є розвиток у фахівців туризму навиків і вмінь проектування лікувально-оздоровчих програм в санаторно-курортних закладах, згідно з усталеними міжнародними стандартами.

Побудова лікувально-оздоровчих програм здійснюється у відповідності з принципами інтегративності і завершеності, які передбачають науково обґрунтовану і практико-орієнтовану підготовку спеціалістів за видами діяльності в санаторно-курортних закладах.

Модель лікувально-оздоровчої програми – це цілеспрямована підготовка фахівців до конкретного виду діяльності [37].

Розглянемо інформацію щодо відвідування України іноземними туристами у 2015-2018 рр. за даними Адміністрації Державної прикордонної служби:

Таблиця 3.2

ТОП-20 країн, громадяни яких найчастіше відвідують Україну

/осіб/

№ п/п	Країни	Роки				Приріст 2018/2017, %
		2015	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Молдова	2 204 161	1 986 845	2 013 179	1 949 567	-3,2
2.	Білорусь	889 116	674 856	1 048 037	1 064 451	1,6
3.	Росія	637 354	596 202	620 280	645 294	4,0
4.	Польща	557 718	555 484	552 983	532 432	-3,7
5.	Угорщина	514 601	581 299	608 009	447 384	-26,4
6.	Румунія	393 396	374 799	400 612	354 823	-11,4
7.	Словаччина	203 617	206 732	168 854	151 836	-10,1
8.	Туреччина	81 199	87 827	115 451	134 163	16,2
9.	Ізраїль	50 581	76 486	99 852	125 698	25,9
10.	Німеччина	65 357	70 497	87 564	98 679	12,7
11.	США	46 608	61 707	71 621	80 542	12,5
12.	Великобританія	22 889	29 917	35 366	57 206	61,8
13.	Азербайджан	36 485	43 120	42 045	42 532	1,2
14.	Литва	15 255	21 093	34 029	40 947	20,3
15.	Італія	26 961	32 419	35 590	40 540	13,9
16.	Чехія	15 223	18 378	25 594	29 596	15,6
17.	Франція	19 809	22 939	26 936	29 110	8,1
18.	Болгарія	17 062	18 301	20 951	22 351	6,7
19.	Грузія	19 113	221 411	23 274	21 705	-6,7
20.	Іспанія	5 361	7 644	9 625	19 676	104,5
	Всього	6 078 849	5 820 057	6 328 638	6 221 146	-1,7

Джерело: [78]

Аналізуючи туристичний потік протягом 2015 – 2018 років слід зазначити тенденцію до спаду в'їзного туризму у I та зростання у III кварталах минулих років. У I кварталі 2018 року іноземців в'їхало на 3,2% менше, ніж за відповідний період минулого року. У III кварталі частка кількості іноземних туристів складає близько 33% від загальної кількості іноземних туристів, які в'їхали протягом року, що пояснюється літнім сезоном і періодом відпусток, у I кв. – 17-18%.

Таблиця 3.3

Інформація щодо кількості іноземних громадян, що приїхали до України

Квартали року	2015 рік	2016 рік	2016/2015, %	2017 рік	2017/2016, %	2018 рік	2018/2017, %
I квартал	2 864 847	2 427 303	-15,3	2 631 508	8,4	2 547 740	-3,2
II квартал	3 214 002	3 392 754	5,6	3 697 130	9,0	3 673 406	-0,6
I півріччя	6 078 849	5 820 057	-4,3	6 328 638	8,7	6 221 146	-1,7
III квартал	3 733 156	4 559 522	22,1	4 769 511	4,6		
IV квартал	3 074 226	3 226 337	4,9	3 323 092	3,0		
Всього	12 886 231	13605916	5,6	14421241	6,0		

Джерело:[78]

З огляду на те, що громадяни прикордонних країн, які входять до першої сімки за кількістю відвідувань України, складають 83% загальної кількості всіх іноземців, що в'їхали до України, коливання показників туристичних потоків в основному залежить саме від цих країн.

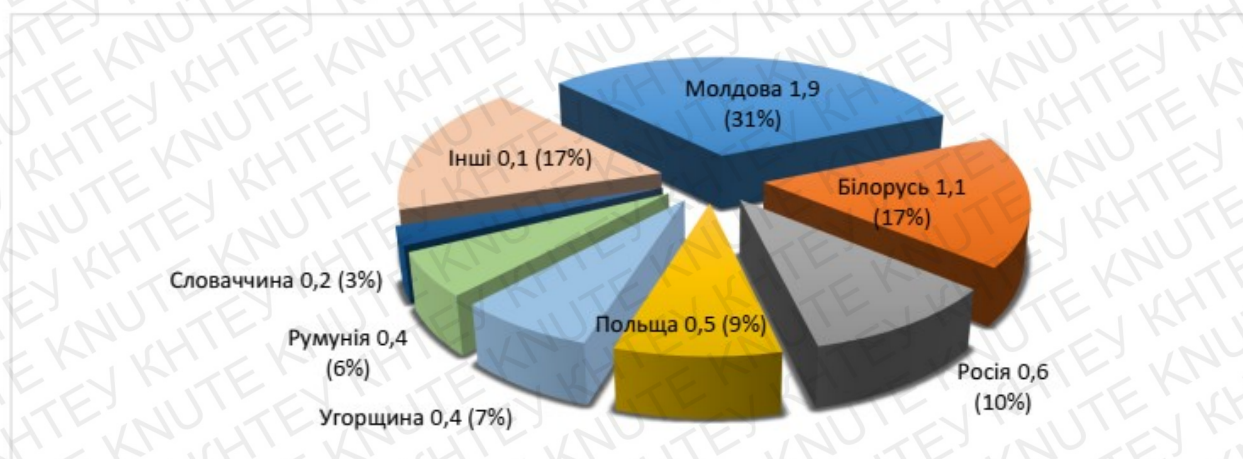

Рис. 3.4. В'їзд іноземців до України за I півріччя 2018 року (млн. осіб)

Джерело:[78]

Відвідування України громадянами прикордонних країн зменшилося, в той же час неприкордонних зросло: Великобританії на 61,8 %, Ізраїлю на 25,9%, Литви на 20,3 %, Туреччини на 16,2 %, Чехії на 15,6 %, Італії на 13,9 %, Німеччини на 12,7 %, США на 12,5 %, Франції на 8,1 %.

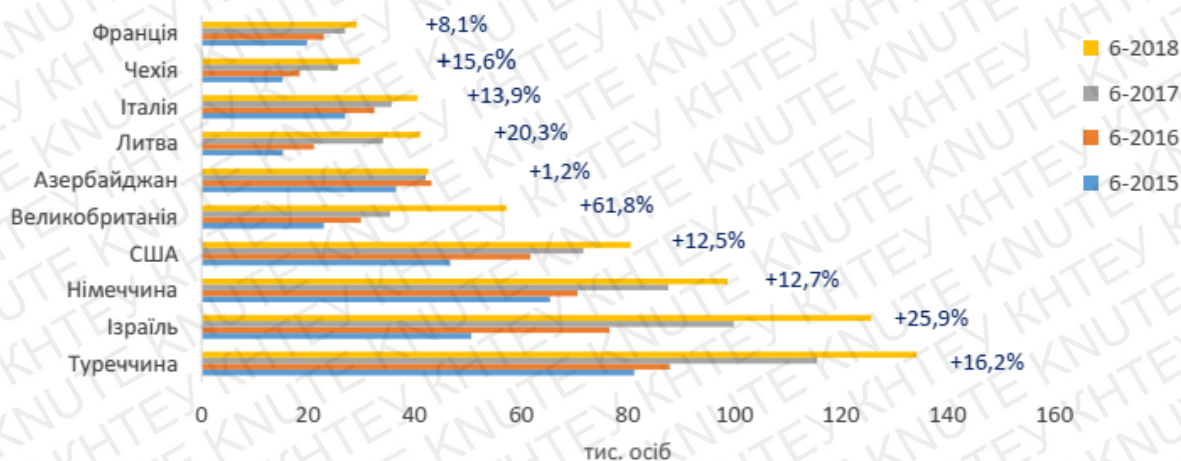

Рис. 3.5. Динаміка росту в'їзду в Україну з неприкордонних країн

Джерело: [78]

За підсумками I півріччя 2018 року можна відзначити, що кількість туристів, що подорожували до України залишилась практично на рівні I півріччя 2017 року.

Зменшення в'їзду іноземців відбулося з: Угорщини на 26,4%, Румунії – 11,4%, Словаччини – 10,1%, Польщі – 3,7% та Молдови – 3,2%.

Прикордонні країни, які традиційно є лідерами за відвідуванням України: Молдова, Білорусь, Росія, Польща, Угорщина, Румунія, Словаччина, з яких Молдова, Білорусь та Словаччина не омиваються морями. Тобто основною цільовою аудиторією для інноваційного туру, в сегменті лікувально-оздоровчого туризму будуть відвідувачі сами з цих країн.

3.2. Механізми впровадження проекту туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму

Підвищення попиту іноземних туристів на послуги українських курортів потребує вирішення низки проблем, пов'язаних з фінансуванням, управлінням та модернізацією. В основу формування (проектування) туристичного продукту українських курортів повинні лягти новітні спа-технології, які поліпшують

якість життя.

Для цього рекомендується:

- розробити принципово нові підходи до організації діяльності санаторіїв на основі запозичення досвіду ринкового господарювання міжнародних курортних готелів;
- найбільш повною мірою задовольняти потреби споживачів (гостей, туристів, рекреантів, відпочивальників) у відпочинку та релаксаційному сервісі під час їх перебування на тому чи іншому курорті.

Українська спа-галузь знаходиться на зародковому етапі, на відміну від інших країн, де вона отримала більшого розвитку, вона меншою мірою впорядкована (організована) та ще недостатньо визнається як важливий економічний актив для країни. В цей час у багатьох країнах світу молодий спа-сектор динамічно зростає, отримуючи суттєву урядову та недержавну підтримку (профільні об'єднання та асоціації). Галузь стрімко розвивається, впроваджуючи різноманітні системи акредитації та рейтинги, якими користуються споживачі.

В багатьох країнах спа-туризм сприймають досить серйозно, формулюють окремі стратегії, спрямовані на зростання послуг внутрішнього та зовнішнього спа-туризму.

Україна, маючи непогані показники зростання туристичного потоку, одержує від міжнародних візитів значно менше коштів, ніж країни з меншою відвідуваністю. Між тим, з ринкової точки зору, витрати туриста є однією з ключових категорій, яка визначає доцільність чи не доцільність господарської діяльності. Очевидно слід переорієнтуватись із залучення більшої маси будь-яких туристів на приваблення туристів, готових витратити, і на створення умов для цього. Простежується відносна стабільність українських показників з певним тяжінням до низьких балів, що не є критичним на фоні аналогічних невисоких показників інших держав.

Сьогодні серед основних завдань для розвитку сучасної вітчизняної

системи лікувально-оздоровчого туризму (у сегменті спа) виділяють:

- розробка і впровадження стандартів відповідності якості, використання ресурсів, вимог до устаткування, що залучається для СПА-процедур;
- включення критеріїв Європейської асоціації курортів (ЄАК) до правової бази України; підготовка інструкцій та положень для СПА-кабінетів;
- розробка стандартів сумісності СПА-процедур, СПА-програм, методик застосування СПА-процедур, показань і протипоказань;
- підготовка програм навчання персоналу, підготовки лікарів для якісної роботи в СПА-кабінетах і центрах;
- обґрунтування використання і проведення оздоровчих і естетичних методик в СПА;
- впровадження стандартів якості надання послуг і рівня проведення процедур [22].

Актуальним напрямом СПА в умовах курорту є лікування ожиріння, корекція психосоматичних і вегетативних розладів, метаболічного синдрому, клімактеричного синдрому, синдрому хронічної втоми, проведення анти-вікової терапії тощо.

Концепція СПА передбачає індивідуальний, програмний підхід у поєднанні з програмою оздоровлення, кінезіотерапії, відпочинку; використання в оформленні СПА-центру або СПА-зони в санаторно-курортному закладі елементів даного СПА-напряму. Фахівці СПА повинні об'єднувати медичний підхід до вирішення проблеми і персоналізацію кожної програми під особливості організму людини.

Повною мірою реалізувати концепцію СПА дозволяють лише організація СПА-зони і створення СПА-центру, при цьому наявна санаторно-курортна база є гарантією високого рівня Медичного СПА.

Оздоровчий відпочинок корисний усім і передбачає, в першу чергу, перебування на курортах з проходженням курсу профілактичних чи лікувальних процедур згідно медичних показань. Природно, СПА-туризм має

свою специфіку: окрім якісного готельного сервісу, туристичного обслуговування, багатой екскурсійної програми, клієнта цікавить високоякісне медичне обслуговування. Перспективною перевагою наших курортів є можливість якісного оздоровлення, шляхом застосування СПА-процедур або відновлювального лікування в рамках СПА-програм.

Одна з можливих нових форм роботи курортів – тури вихідного дня. Оздоровчі, релаксаційні або естетичні СПА-пакети на кілька днів давно завоювали популярність на європейському ринку СПА-послуг. Така форма роботи курорту приваблива для клієнтів незалежно від пори року.

Актуальним також є впровадження естетичних СПА-технологій в практику санаторно-курортного лікування, що дозволить дотримати холістичний підхід в СПА і забезпечить відповідність європейським стандартам СПА курортів.

Сучасні СПА-програми дозволяють вирішувати всілякі завдання з підтримки резервів здоров'я. На підставі наявної матеріально-технічної бази і обраного напрямку необхідно розробляти СПА-програми, враховуючи сумісність процедур і потенційну дію СПА-чинників для пропозицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку СПА-туризму[71].

Серед практичних кроків слід виділити ті, що представлені нижче.

1. Збір інформації для прийняття управлінських рішень: офіційних статистичних спостережень для розуміння реального позиціонування вітчизняного спа-туризму щодо інших спа-дестинацій слід заохочувати постійні дослідження та бенчмаркінг з іншими спа-дестинаціями світу (зокрема, щодо цінової політики, навантажень на спа, заповнюваності, сезонних тенденцій тощо). Дослідження характеристик спа-лікувальних туристів, їх мотивів, уподобань, повторюваності візитів, витрачань туристів та інших аспектів галузевого розвитку здатні суттєво вплинути на стратегії та тактики позиціонування українського спа-лікувального сектору на конкретних потенційних ринках.

2. Розвиток брендів регіонів та асоціацій зі спа: у плані просування

рекреаційних регіонів як спа-туристичної дестинації ключовими є не створення нового бренду, а створення потрібних стійких асоціацій у свідомості бажаних потенційних сегментів споживачів територіального бренду зі спа та велнесконцепціями.

3. Культивування спа та велнесу в Україні потребує об'єднання з іншими зацікавленими суб'єктами для спільних промоційних заходів (створення спільних спеціалізованих видань, телепродуктів, веб-сайтів, присутність у вже популярних виданнях тощо). Також доречно відзначити ефективність Інтернету як засобу підвищення обізнаності та формування бажаних асоціацій, при відносно незначних затратах.

4. Просування у професійному середовищі: формуванню асоціацій регіонів зі спа- та велнес-продуктами на внутрішньому українському ринку та популяризації таких продуктів сприятимуть оприлюднення сучасних вітчизняних наукових досліджень, а також відповідні навчальні програми для ВНЗ.

5. Пакетні пропозиції: найбільш поширеним способом організації відпочинку за кордоном є продаж пакетних пропозицій (за принципом "все включено" тощо).

6. Діалог з туроператорами. Просування спа-туристичної галузі України (в тому числі створення та просування пакетних пропозицій) вимагає постійного контакту кримських закладів з туроператорами через а) участь у виставках (цілеспрямована промоційна кампанія на конкретно визначених виставках з метою досягнення конкретних результатів).

7. Питання якості: якість та її оптимальне співвідношення з ціною різняться за своєю природою. Реальна якість є відповіддю на попит, якщо існує попит на послуги за певного рівня якості і ринкова ситуація задовольняє провайдерів послуг (власників закладів та бізнесменів) — мотивації для підвищення якості послуг відсутні.

На підставі вивчення міжнародного досвіду функціонування спа-

курортів, для того, щоб санаторно-курортні заклади України активніше запроваджували прогресивні міжнародні принципи і стандарти лікувально-оздоровчого туризму, розроблено такі узагальнені рекомендації для керівництва вітчизняних санаторно-курортних комплексів:

- розробити варіативні абонементи комплексних лікувально-оздоровчих послуг (з кількістю занять від 1-2 до 3-4 разів на тиждень);
- звернути увагу на складання (формування) індивідуальних програм занять з наступним контролем інструктора;
- в тренажерному залі проводити силові та аеробні тренінги, персональний тренінг;
- пропонувати різноманітні види аеробіки для різних рівнів підготовленості відпочивальників (клієнтів), а також комбіновані тренінги для чоловіків і жінок, спрямовані на розвиток гнучкості та інших якостей;
- запровадити в басейні для різних вікових груп аквааеробіку (на різних рівнях глибини);
- удосконалювати систему лікувально-оздоровчого сервісу новими програмами під конкретну матеріально-технічну базу;
- активізувати організацію ближнього туризму в умовах санаторно-курортного лікування;
- систематично вдосконалювати мережу і розробляти нові туристичні маршрути пішохідного туризму, велотуризму, кінного туризму, маршрути теренкуру, скандинавської ходьби;
- при розробці і будівництві нової санаторної лікувально-оздоровчої структури враховувати інтереси і рейтинг популярності кожної послуги;
- розвивати пішохідний лікувальний туризм, гіпотерапію;
- особливу увагу звернути на використання матеріально-технічної бази санаторно-оздоровчого комплексу у період «мертвого сезону» [37].

3.3. Ефективність проекту туристичного продукту в сегменті

лікувально-оздоровчого туризму Одеської області

Розробка лікувально-оздоровчого туристичного продукту, а також надання основних і додаткових послуг – все це становить технологію туристичного обслуговування, тобто виробництво конкретного туристського продукту, призначеного для задоволення потреби в туристських послугах.

Опис проблеми, на вирішення якої спрямований проект: В області наявна значна кількість природних лікувальних ресурсів (бальнеологічні, геотермальні (мінеральні та термальні води), природні кліматичні умови тощо), які є цінними, проте кількість їх обмежена. Крім того, існує проблема не раціонального та не ефективного використання ресурсів. Дану проблему необхідно вирішити, що сприятиме комплексному підходу до розвитку області.

Для розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Одеському регіоні запропоновано впровадження туристичного продукту оздоровчий тур «Одеські скарби».

«Одеські скарби» – це оздоровчий тур, метою якого є збільшення внутрішніх та зовнішніх туристичних потоків та фінансових надходжень до туристичної дестинації.

Цільові групи: Жителі України та країн ЄС.

Базою для даної програми обрано готель Grand Marine Hotel & SPA. Тур розрахований на 8 днів / 7 ночей.

Grand Marine Hotel & SPA – сучасний готель в Одесі, який відповідає найвищим стандартам. Не кожен готель в Одесі може похвалитися таким високим рівнем обслуговування своїх мешканців. Бездоганна робота всього персоналу готелю робить перебування в Grand Marine Hotel & SPA незабутнім. SPA-готель пропонує цілий комплекс послуг для відпочинку та відновлення. Це і басейни, і джерело лікувальної мінеральної води, і багатопрофільний медичний центр, і широкий спектр спа-процедур. Для бажаючих поєднати спорт і відпочинок є можливість провести час з "користю для тіла": поплавати в басейні, пограти в настільний теніс. Для тих, хто приїхав налагодити здоров'я – провідні одеські медичні спеціалісти, які працюють в медичному центрі Grand

Marine Hotel & SPA.

Інновація проекту полягає в таких нових, конкурентно-спроможних процедурах, на базі готелю Grand Marine Hotel & SPA, як:

1. Винна ванна – це гідромасажна ванна, наповнена морською, термальною чи очищеною водопровідною водою, збагачена червоним вином, витяжками з кісточок, шкірки і листя винограду, екстрактом червоного винограду, винними дріжджами, медом, екстрактами лікувальних трав, квітами французької лаванди, і біологічними ефірними маслами, обраними залежності від бажаного ефекту. Винні ванни розслаблюють, знімають нервову і м'язову напругу, зміцнюють кровоносні судини, активізують кровообіг, покращують обмін речовин в організмі, активно живлять, зволожують і пом'якшують шкіру, покращують її структуру і колір, допомагають позбутися целюліту, мають омолоджуючий ефект, підвищують захисні функції організму.

2. Масаж равликами – процедура, під час якої равлики повзають по шкірі, в результаті чого відбувається її глибоке зволоження та живлення колагеном, гліколевою кислотою, еластином і вітамінами. Її позитивний вплив можуть випробувати навіть люди, схильні до алергії, так як у слизу равликів *Achatina fulica*, за допомогою яких проводять сеанси масажу, гіпоалергенний склад.

3. Звукові ванни – це свого роду медитація, при якій використовують, наприклад, тибетські чаші, звуки і вібрації яких вводять організм в стан глибокого розслаблення. Звукові ванни сприяють покращенню настрою і знімають напругу; заспокоюють і відновлюють після навантажень; сприяють прискоренню одужання від хвороб; посилюють імунітет і підвищують життєвий тонус.

4. Сеанси сміхотерапії – відносно нове явище, яке має додатковий психотерапевтичний ефект. Метод полягає в колективному перегляді комедійних фільмів, серіалів, читанні комедійної літератури та загалом все, що може розсмішити людину, оскільки сміх стимулює посилений викид «гормону щастя» або – серотоніну, що має позитивний вплив на нервову систему та

здоров'я в цілому.

Окрім цього в вартість путівки також включено вже існуючі послуги готелю Grand Marine Hotel & SPA.

Нові послуги підібрані таким чином, що їх впровадження потребує мінімальних затрат, проте це допоже значно збільшити дохід підприємства.

Лікувально-оздоровчий тур підходить для туристів будь-якого віку.

Таблиця 3.6

Програма оздоровчого туру «Одеські скарби»

Час	Послуги за програмою
1	2
1-й день	
	Зустріч в аеропорті. Трансфер в санаторій Одеса
9.00-10.00	Сніданок
10.00 - 11.00	Прийом у лікаря. Призначення необхідного лікування і процедур
11.00-12.30	Фітотерапія
13.00-14.00	Обід
14.30-17.30	Грязьотерапія
18.00-19.00	Вечеря
2-й день	
9.00-10.00	Сніданок
10.00 - 11.00	Звукові ванни
11.00-12.30	Підводна гімнастика
13.00-14.00	Обід
14.30 - 16.30	Грязьотерапія
16.30-17.30	Сміхотерапія
18.00-19.00	Вечеря
3-й день	
8.00-9.00	Ранкова йога
9.00-10.00	Сніданок
10.00 - 11.00	Ручний масаж
11.00-12.00	Питний прийом мінеральної лікувально-столової води
13.00-14.00	Обід
14.00-17.00	Оглядова екскурсія "Таємнича Одеса"
18.00-19.00	Вечеря
4-й день	
9.00-10.00	Сніданок
10.00 -11.00	Відвідування соляної кімнати
11.00-12.30	Масаж равликами
13.00-14.00	Обід
14.30 - 17.30	Винні ванни
18.00.-19.00	Вечеря
5-й день	

Час	Послуги за програмою
1	2
8.00-9.00	Ранкова йога
9.00-10.00	Сніданок
10.00 – 11.00	Відвідування соляної кімнати
11.00-12.30	Грязьотерапія
13.00-14.00	Обід

Продовження таблиці 3.6

1	2
14.30 – 16.30	Хвойно-сольові ванни
16.30-17.30	Сміхотерапія
18.00.-19.00	Вечеря
6-й день	
10.00 - 11.00	Звукові ванни
11.00-12.30	Лікувальний душ, водний масаж
13.00-14.00	Обід
14.30 - 17.30	Похід до місцевого парку розваг
18.00.-19.00	Вечеря
7-й день	
9.00-10.00	Сніданок
10.00 - 11.00	Масаж равликами
11.00-12.30	Хвойно-сольові ванни
13.00-14.00	Обід
14.30-16.30	Винні ванни
17.00-18.00	Сміхотерапія
18.00.-19.00	Вечеря
8-й день	
9.00-10.00	Сніданок
10.00 - 11.00	Прийом у лікаря
	Трансфер в аеропорт Одеса

Джерело: розроблено автором

Прогноз прибутку від продажів оздоровчого туру наведено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Прогноз обсягу прибутку від продажу нового турпродукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму

Показник	Роки				
	1	2	3	4	5
Кількість реалізованих путівок, од	400	500	600	700	800
Вартість путівки, тис. грн	16	16	16	16	16
Дохід від реалізації путівок, тис. грн	6400	8000	9600	11200	12800
Витрати на формування і реалізацію послуг, тис. грн	5550	6750	7950	9150	10350

Прибуток від реалізації, тис. грн	850	1250	1650	2050	2450
Податок на прибуток, тис. грн	153	225	297	369	441
Чистий дохід, тис. грн	697	1025	1353	1681	2009

Джерело: розроблено автором

Основні витрати полягають в закупці матеріалів для нових процедур, заробітної плати новим робітникам та витрати на рекламу оздоровчого туру (телебачення, інтернет, в т.ч. соціальні мережі, реклама в мед. закладах) (див. дод. Г).

Розмір витрат 750. тис. грн.

Чистий прибуток від реалізації проекту складе в перший рік 697 тис. грн та буде зростати на 328 тис. грн. кожен рік.

Розрахунок зроблено на основі вартості однієї путівки 16 тис. грн. (600 евро), 75 евро/доба.

Проаналізувавши ціни на схожі послуги в інших країнах можна зробити висновок, що інноваційний тур буде мати фінансовий успіх, оскільки є конкурентноспроможним на ринку лікувально-оздоровчого туризму в Європі (див. дод. Д).

Таблиця 3.8

Прогнозний бюджет витрат на спа-послуги у складі інноваційно-туристичного продукту «Одеські скарби» на рік

№ п/п	Показники	Кількісні параметри	Вартість за од., грн	Загальні витрати, тис. грн
1.	Равлики <i>Achatina fulica</i> , шт	100	50	5
2.	Вино для ванн, л	150	100	15
3.	Тибетські чаші, шт	5	5000	25
4.	Кількість працівників (лікар-косметолог), осіб	3	15000 за міс.	540

Джерело: розроблено автором

Основними напрямками просування лікувально-оздоровчого туризму Одеського регіону є: необхідність розширення комунікацій між

спеціалізованими засобами розміщення та потенційними споживачами через збільшення інформації засобами мережі Інтернет (створення спеціалізованих сайтів, сайтів закладів тощо), розповсюдження інформаційних матеріалів через лікарів, які пропонують послуги даних закладів; розвиток необхідної інфраструктури для організації дозвілля, підвищення якості та розширення анімаційних заходів; радикальна перебудова організації харчування у закладах, підвищення їх якості, залучення спеціалістів-дієтологів та фахівців у галузі організації та технології харчування у закладах; звернути увагу на якісну підготовку та підвищення кваліфікації лікарів та іншого медичного персоналу; провести поетапне оновлення матеріально-технічної бази спеціалізованих засобів розміщування.

Висновки до розділу 3

1. Лікувально-оздоровчий туризм є перспективним видом туристської діяльності, в основі якого покладено створення лікувальної, діагностичної, реабілітаційної, профілактичної, оздоровчої послуги для туриста, котрий перебуває за межами помешкання і переслідує мету поліпшення власного здоров'я.
2. Виявлено, що перспективним напрямком лікувально-оздоровчого туризму є спа-туризм.
3. Для розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Одеському регіоні було запропоновано впровадження туристичного продукту оздоровчий тур «Одеські скарби». Інноваційний тур буде мати успіх за рахунок конкурентноспроможних цін на ринку Європи в сегменті лікувально-оздоровчого туризму.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Оздоровчий туризм існує вже тисячі років, починаючи з третього тисячоліття до нашої ери. Фактично, люди в стародавній Месопотамії відвідували храм цілющого бога або богині в Телль-Брак, Сирія, щоб вилікувати порушення зору. Греки і римляни також подорожували пішки або на човні в курорти по всьому Середземномор'ю. І тепер люди подорожують з усіх куточків світу в ЄС, щоб отримати медичне лікування, створюючи ринок, званий оздоровчий туризм.

1. Лікувально-оздоровчий туризм – це вид туризму, що опосередковує рух туристів, які подорожують в інші країни для отримання медичної допомоги або оздоровлення. Він включає в себе всі послуги, пов'язані з туризмом, такі як транспорт, проживання і гостинність. Лікувально-оздоровчий туризм складається з медичного туризму, оздоровчого туризму (для зміцнення здоров'я) і спа-туризму (курорти, які поєднують в собі медичні та оздоровчі компоненти).

Лікувально-оздоровчий туризм набуває глобальних масштабів. Туристи, які віддають перевагу лікуванню за кордоном, можуть бути заможними і не дуже, жити в країнах з різним рівнем доходів.

2. Розвиток туристичного бізнесу є одним з пріоритетних напрямків діяльності в сфері послуг на території Одеського регіону. В сучасних умовах коли в область переорієнтовано значні туристичні потоки, активізація такої діяльності дає змогу вирішувати найважливіші економічні і соціальні проблеми регіону. Така ситуація дає змогу підвищити зайнятість населення. Постає перспективним джерелом формування доходів, сприяє зменшенню соціальної напруги суспільства, становленню системи соціальних цінностей у населення, зростанню його культурно-освітнього рівня.

Дослідження даних статистики дають можливість оцінити внесок рекреаційно-курортних підприємств Одеського регіону в розвиток матеріальної бази лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Частка санаторно-курортного

комплексу регіону становить понад 14,0% в складі всього санаторно-курортного комплексу України.

3. Проведені дослідження потенціалу ринку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та динаміка в'їзного туризму переконують в необхідності розробки маркетингової стратегії розвитку курортних територій, регіональних програм системного розвитку і підтримки рекреаційних підприємств валеологічного типу, підвищення конкурентоспроможності санаторно-курортних послуг.

Для залучення додаткових в'їзних потоків лікувально-оздоровчого туризму є доцільним просування санаторно-курортних і лікувально-профілактичних установ Одеської області на міжнародному ринку медичних і оздоровчих послуг. В рамках державних і регіональних цільових програм слід підтримати наукові дослідження і дослідно-конструкторські розробки в даних напрямках, так як розвиток лікувально-оздоровчого і особливо медичного туризму засновано переважно на інноваціях у сфері охорони здоров'я.

У той же час важливо надати допомогу у формуванні системи страхових гарантій і маркетинговому просуванні лікувально-оздоровчих послуг на міжнародному ринку. На державному рівні необхідно організувати візову підтримку іноземним туристам. На регіональному рівні слід створити центри інформаційно-консультаційної допомоги для іноземних туристів і сприяти взаємодії регіональних медичних громадських об'єднань з медичними асоціаціями інших країн.

Стратегія розвитку курортів України буде більш ефективною і за рахунок формування на міжрегіональному рівні стратегічних альянсів регіональних влад і туроператорів, підприємств гостинності.

4. Лікувально-оздоровчий туризм є перспективним видом туристської діяльності, в основі якого покладено створення лікувальної, діагностичної, реабілітаційної, профілактичної, оздоровчої послуги для туриста, котрий перебуває за межами помешкання і переслідує мету відтворення власного здоров'я.

Розробка туристичного продукту і формування турів, надання основних і додаткових послуг складають технологію туристичного обслуговування, тобто виробництво конкретного туристського продукту, призначеного для задоволення потреби в туристських послуги.

Було виявлено, що перспективним напрямком лікувально-оздоровчого туризму є спа-туризм.

5. Для розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Одеському регіоні було запропоновано впровадження туристичного продукту оздоровчий тур «Одеські скарби». Інноваційний проект буде мати успіх на ринку лікувально-оздоровчого туризму в Європі серед туристів з країн, що не омиваються морями.

6. Основними напрямками з розвитку лікувально-оздоровчого туризму Одеського регіону є: необхідність розширення комунікацій між спеціалізованими засобами розміщення та потенційними споживачами через збільшення інформації засобами мережі Інтернет (створення спеціалізованих сайтів, сайтів закладів тощо), розповсюдження інформаційних матеріалів через лікарів, які пропонують послуги даних закладів; розвиток необхідної інфраструктури для організації дозвілля, підвищення якості та розширення анімаційних заходів; радикальна перебудова організації харчування у закладах, підвищення їх якості, залучення спеціалістів-дієтологів та фахівців у галузі організації та технології харчування у закладах; звернути увагу на якісну підготовку та підвищення кваліфікації лікарів та середнього медичного персоналу; провести поетапне оновлення матеріально-технічної бази спеціалізованих засобів розміщування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР із змінами та доповненнями N 2581-VIII від 02.10.2018 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-%D0%B2%D1%80>
2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 із змінами та доповненнями № 2725-VIII від 16.05.2019 // URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.92 № 2802-XII із змінами та доповненнями № 2581-VIII від 02.10.2018 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2801-12/para24>
4. Алмашій В. В. Стан та основні напрямки розвитку туризму як невід'ємної складової транскордонного співробітництва Закарпаття // Теорія та практика державного управління. 2014. № 4. С. 233–241.
5. Антонюк К. Інституціональна структура регулювання та розвитку міжнародного туризму // Ринок цінних паперів України. 2014. № 9–10. С. 3– 10.
6. Ахмедова О. О. Можливості використання світового досвіду державного регулювання у сфері туризму в Україні // Вісник Національного університету цивільного захисту України. (Серія "Державне управління"). 2016. № 1. С. 32–37.
7. Ахмедова О. О., Сікорська І. М. Туристична індустрія як об'єкт державного регулювання // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2014. Вип. 8. С. 40–47
8. Баєв В.В. Сучасні тенденції розвитку медичного туризму в Україні / В. В. Баєв // Агросвіт. – 2015. – № 7. – С. 35–38
9. Бартошук О. В. Концептуальні підходи до формування стратегії розвитку туристичної галузі // Економічний часопис – XXI. 2012. № 3–4. С. 41
10. Білотіл О. М. Розробка ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України / О. М. Білотіл // Наукові праці. – 2015. – Вип. 252. – Т. 263. – С. 24–30.

11. Білотіл О. М. Механізми державного управління в туристичній індустрії на прикладі Причорноморського регіону України: дис. ... к.держ.упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління". Харків, 2016. 236 с.
12. Богаченко О. П. Форми і способи розвитку лікувально-оздоровчого туризму у приморських місцевостях // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2014. Вип. 1. С. 144–149
13. Бриль К. Г. Місце стратегічних пріоритетів розвитку у підвищенні інвестиційної привабливості туристичної галузі // Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 10. С. 14–18.
14. Буданова О. С. Міжнародний туризм як засіб формування іміджу України // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2013. Вип. 1. С. 304–312.
15. Ведмідь Н.І. Санаторно-курортний комплекс: сервісне управління : монографія / Н.І. Ведмідь. – К: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 536 с. (Рецензія опублікована у науковому фаховому журналі «Інвестиції: практика та досвід». – 2014. – № 4. – С. 172) (27,69 д.а.).
16. Ветитнев А.М., Войнова Я.А. Организация санаторно-курортной деятельности Учебное пособие. - М. // Федеральное агентство по туризму, 2014.
17. Галасюк С.С. Світовий та вітчизняний досвід функціонування курортних готелів / С.С. Галасюк, Т.Ю. Апанасенко // Національні особливості та світові тенденції соціально-економічного розвитку країни: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 18-19.11.2016 р.). - Дніпро: Перспектива, 2016. - Ч.1. - С.80-84.
18. Герасименко В.Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / В.Г. Герасименко, Г.К. Бедрадіна, С.С. Галасюк та інші / за заг. ред. В.Г. Герасименко. - Одеса: ОНЕУ, 2016. - 262 с. р.р.
19. Голод А.П. Безпека туризму в регіоні: суть та наукові підходи / А.П. Голод // Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 23–24 жовтня 2014р.– С.28
20. Давидова О. Особливості застосування інновацій у розвиток

туристичної галузі України / О. Давидова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Економіка.–2015. – № 7(172). – С. 65-69.

21. Діденко К. Д. Медичний туризм в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / К. Д. Діденко, В. Г. Жученко. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – №16. – С. 101–105.

22. Дубінський С.В. Проблеми забезпечення якості послуг в медичній галузі України // Європейський вектор економічного розвитку. – 2016. – № 1 (18). – С. 22–32

23. Дурович А. П., Копанев А. С. Маркетинг в туризмі: Учеб. посібник / Під загальною ред. З. М. Горбилевой.-Мн.: «Економпрес», 1998.-400 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://tourism-book.com/pbooks/book-36/ua/chapter-1752/>

24. Кольцова А. А. Природные рекреационные ресурсы лечебно-оздоровительного туризма: геоэкологический анализ использования в Хабаровском крае: дис. канд. геогр. Наук: 25.00.36/ Кольцова, Анастасия Алексеевна. – Х. 2015. – 12 с.

25. Кремень Руслана, Каражия Едуард / Проблеми розвитку санаторно-курортного та оздоровчого туризму в Одеській області [Електронний ресурс]. —
— Режим доступу:
file:///D:/OneDrive/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/Nv_2015_5_9.pdf

26. Лечебный туризм: учебное пособие : монографія / А.М. Ветитнев, А.С. Кусков. – М.: ФОРУМ, 2014. – 292 с.

27. Мазаракі А.А. Сервісне управління підприємствами курортно-рекреаційної сфери / А.А. Мазаракі, Н.І. Ведмідь // Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 23–24 жовтня 2014 р. – С. 157–159.

28. Малімон В. В. Концептуальні засади формування регіонального ринку медичного туризму // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 1. С. 34–38.

29. Марченко О. Г. Мировой медицинский туризм смещается в страны АТР / О. Г. Марченко // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – №6. – С. 2
30. Мельниченко О. А., Удовиченко Н. М. Медичний туризм: сутність і види // Соціально-економічний і гуманітарний виміри розвитку торгівлі, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 березня 2017 р. Харків: Вид-во ХТЕІ КНТЕУ, 2017.
31. Мендела І.Я. Планування інноваційних стратегій підприємствами готельного бізнесу / І.Я. Мендела // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2013. – Випуск 9. – С. 122-129
32. Набедрик В. А. География лечебного туризма в Европе (Модели развития и трансформационные процессы) : Дис. ... канд. геогр. наук : 25.00.24 : Москва, 2005 148 с
33. Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств / В.С. Найдюк // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 3. – С. 251-263
34. Нездойминов С.Г. Современные тенденции развития лечебно-оздоровительного туризма в Украине / С.Г. Нездойминов // Туризм: право и экономика. - 2014. - №2. - С.20-24.
35. Одеська область: Географічний атлас: Моя мала Батьківщина / Відповідальний редактор Т.В. Погурельська. – К.: ТОВ "Видавництво "Мапа", 2002. – 20 с.
36. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія. Видання п'яте / за наук. ред. проф. Матвійчук Л.Ю. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. – 150 с.
37. Рутинський М. Лікувально-оздоровчий туризм: актуальні цілі та сучасні підходи до організації / М. Рутинський, В. Петранівський // Вісник ЛНУ. – 2012. – № 29. – С. 179–189
38. Сисоєва С. І. Механізми управління туристичним бізнесом в Україні // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. Харків:

Видво ХарPI НАДУ "Магістр", 2014. № 2. С. 75–80

39. Ткаченко Т.І., Гаврилук С. П. Економіка готельного господарства і туризму. Навч. посібн. :для студ.вищ. навч. закл.] / [Т.І. Ткаченко, С. П. Гаврилук] – К.: КНТЕУ, 2005. – с. 179

40. Ткаченко Т.І., Новак М.В. Методичні основи розробки системи якості послуг в готельних підприємствах//Вісн. КНТЕУ.–2004.–№ 3. – С. 61–69.

41. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія.- К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 537 с.

42. Чекалюк В. В. Туризм як чинник формування державного іміджу // Інформаційне суспільство. 2014. Вип. 19. С. 13–16.

43. Шаповалова О.О. Сучасні тенденції розвитку «spa» і «wellness» туризму / О.О. Шаповалова, Ю.А. Сапа // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2013. - № 1042. – С. 154-158.

44. Шаповалова О.М. Аналіз інноваційної діяльності у сфері послуг на прикладі готельного господарства / О.М. Шаповалова, С.С. Козьякова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 17. – С. 70-74.

45. Шатило О.А. Напрями державного регулювання туристичної галузі України / Шатило О.А. // Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 23–24 жовтня 2014 р. – С. 60–61

46. Щепанський Е. В. Механізм державного антикризового управління в туристично-рекреаційній сфері України // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2015. № 1. С. 284

47. С. Г. Ярьоменко Лікувально-оздоровчий туризм Одеської області: сучасний стан та стратегічні напрями розвитку // Одеський національний економічний університет. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3747/1/Лікувально-оздоровчий туризм Одеської області сучасний стан та стратегічні напрями розвитку.pdf](http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3747/1/Лікувально-оздоровчий_туризм_Одеської_області_сучасний_стан_та_стратегічні_напрями_розвитку.pdf)

48. Benhacine D. German Health and Wellness Vacationers: Market Analysis and Recommendations / D. Benhacine, T. Hanslbauer, S. Nungesser // *Selective Tourism*. – 2008. Vol. 1(3). – P. 32-52.
49. Bookman M. Medical tourism in developing countries / M. Bookman, K. Bookman. – New York: Palgrave Macmillan, 2007. – 245 pp.
50. Definition by Global Spa Summit LLC 2011) Definition by Global Spa Summit LLC 2011. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.spalietuva.lt/files/GLOBAL%20SPA%20SUMMIT%202011.pdf>
51. Derco J. The Slovak Spas in the Light of the Health Care System / J. Derco // *Tourism Planning and Development*. – 2014. – Vol. 11(2). – P. 243-252.
52. Dimitrovski D. Clustering wellness tourists in spa environment D. Dimitrovski, A. Todorović // *Tourism Management Perspectives*. – 2015. – Vol. 16. – P. 259-265.
53. Freire N. A. The Emergent Medical Tourism: Advantages and Disadvantages of the Medical Treatments Abroad / N. A. Freire // *International Business Research*. — 2012. — Vol. 5, № 2. — P. 41–50. — DOI : 10.5539/ibr.v5n2p41.
54. Health care system in the USA // *Solidarnost*. <http://www.solidarnost.org/weekthem/life-simple-newjersey/health.html>
55. History of Medical Tourism. <http://www.understanding-medicaltourism.com/historyof-medical-tourism.php>
56. Ile F.L. Medical tourism market trends – an exploratory research [Electronic resource] / F.L. Ile, G. Tigu. – Mode of access: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/picbe.2017.11.issue-1/picbe-2017-0114/picbe-2017-0114.pdf>
57. Carrera P. Review Medical tourism: Assessing the evidence on treatment abroad / P. Carrera, N. Lunt // *Maturitas*. — 2010. — № 66. — P. 27–32. — DOI : 10.1016/j.maturitas.2010.01.017
58. Connell J. Contemporary medical tourism: Conceptualisation, culture and commodification / J. Connell // *Tourism Management*. – 2013. – Vol. 34. – P. 1-13.

59. Loh Chung-Ping A. Health tourism on the rise? Evidence from the Balance of Payments Statistics / Chung-Ping A. Loh // The European Journal of Health Economics. — 2013. — № 15. — P. 759–766. — DOI : 10.1007/s10198-013-0521-0.
60. Lunt L., Smith R., Exworthy M. Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review // OECD Publishing. 2011.
61. Mainil T. Research for TRAN Committee – Health tourism in the EU: a general investigation [Electronic resource] / T. Mainil, E. Eijelaar, J. Klijs, J. Nawijn, P. Peeters. – 2017. – Mode of access: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/601985/IPOL_STU\(2017\)601985_EN.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk &gl=ua](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/601985/IPOL_STU(2017)601985_EN.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk &gl=ua)
62. Medical treatment in Cuba. <http://medvoyage.info/countries/cuba.html>
63. Smith M. More than a special interest: Defining and determining the demand for health tourism / M. Smith, L. Puczkó // Tourism Recreation Research. – 2015. – Vol. 40(2). – P. 205-219.
64. Voigt C. Wellness tourists: in search of transformation / C. Voigt, G. Brown, G. Howat // Tourism Review. – 2011. – Vol. 66(1/2). – P. 16-30.
65. W.H.O. Elects Ethiopia's Tedros as First Director General From Africa. The New York Times. MAY 23, 2017.
66. Рекреаційний комплекс Одеси: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку Яворська В.В., Нефедова Н.Є. // Науковий вісник Чернівецького університету – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/8025/204-210.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
67. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади Одеського регіону [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>.
68. Печерица Е.В. Медицинский туризм – новое направление туристической деятельности. Туристический рынок и его современное состояние, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/tourism-and-recreation-313/thetravel->

market-is-its-current-status-and-forecasts-313/18804-313-0070

69. Document 32011L0024 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011L0024>

70. Medical cost trend - Behind the numbers 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.pwchk.com/en/publications/medical-cost-trend-behind-the-numbers-2017.html>

71. Писаренко С.М., Лужанська Т.Ю., Лендъел Д.М. / Розвиток світової спа-індустрії / Науковий вісник Мукачівського державного університету: Журнал наукових праць № 15(10) 2013 / гол. ред. Мигалина Ю.В. — Мукачево : Мукачево мук. держ. ун-т, 2013 — 166 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/vism/n15.pdf>

72. Yeung O., Johnston K. The Global Wellness Tourism Economy Report 2013 & 2014. Global Wellness Institute, 2015. — 112 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://globalwellnessinstitute.org/wp-content/uploads/2018/11/GWI_GlobalWellnessTourismEconomyReport.pdf

73. Сычева В. О. Теоретические подходы к определению SPA-туризма и моделей организации SPA-услуг // Научно-методический электронный журнал «Концепт». — 2015. — Т. 33. — С. 1–5. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://e-koncept.ru/2015/95385.htm>.

74. Програма розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017 - 2020 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5a58d0f18f339.pdf>

75. Українська Асоціація Медичного Туризму (УАМТ) /Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://uamt.org.ua/UA/deyatelnost_uk/novini.html

76. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www2.unwto.org/ru>

77. Державна служба статистики України Головне управління статистики в Одеській області Міста та райони Одеської області у 2018 році

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.od.ukrstat.gov.ua

78. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=8b7135d9-00d1-4d1f-9877-161133cfa28e>

79. Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecology.odessa.gov.ua/perelk-teritorj-ta-obktiv-prirodno-zapovdnogo-fondu-zagalnoderzhavnogo-ta-mscevogo-znachennya-roztashovanih-u-odeskj-oblast-stano/>

80. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ТУРИСТИЧНИЙ БІЗНЕС:
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ
РОЗВИТКУ**

**Збірник
наукових статей
студентів
Частина 1**

Київ 2019

ПРОЄКТУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

ДМИТРЕНКО А., 2 курс ФРГТБ КНТЕУ,
спеціальність «Туризм»
спеціалізація «Міжнародний туристичний бізнес»

В статті проаналізовано процес проєктування туристичного продукту, розкрито особливості лікувально-оздоровчого туризму. Обґрунтовано перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в туристичній дестинації Одеської області.

The article analyzes the process of designing a tourism product, reveals the features of medical and health tourism. The prospects of development of health-improving tourism in the tourist destination of the Odessa region are substantiated.

Актуальність теми дослідження обумовлена стрімким розвитком туризму у одному з його сегментів – лікувально-оздоровчому туризмі. Швидкий темп життя, безліч стресових ситуацій, зростання потоку інформації, несприятлива екологічна обстановка в більшості країн змушує людей звертатися до цього виду туризму [6]. В результаті кількість туристів лікувально-оздоровчого туризму зростає, велика кількість туристів прагне отримати можливість відновлення здоров'я під час інших видів туристичних подорожей.

Аналіз останніх наукових публікацій показав, що дослідженню різних аспектів розвитку лікувально-оздоровчого туризму у країнах Європи та України досліджували І. Аксентійчук, М.І. Алексеев, І.С. Барчукова, В.С. Бовкун, М.О. Бокова та К.Д. Бокова, О.В. Гладкий, О.М. Ветітнев, М.В. Вачевський, І.І. Волкова, І.В. Востоков, А.А. Гега, П.В. Гудзь, В.Д. Дехтяр, О. М. Жданов, Л.Б. Журавльова, О.Р. Зав'ялова, С.В. Івасівка, В.Ф. Казаков І.В. Котов, С.В. Леонов, Мазаракі А.А. та Ведмідь Н.І., М.П. Мальська, В.А. Набедрик, О.М. Нікіпелова, А.Ю. Парфіненко, В.І. Поляковський, В.І. Стафійчук, Р.І. Сухов, Т.І. Ткаченко, О.О. Федякін, Н.В. Фоменко О.Г. Матрошилін, А.М. Тучак, Ю.М. Федотов, О.І. Чебаненко та інші. Фахівці розглядають різні аспекти функціонування та розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Разом з тим питання проєктування туристичного продукту та напрями вдосконалення просування його на ринок країн ЄС системно не розкрито.

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів проєктування туристичного продукту в сегменті лікувально-оздоровчого туризму на прикладі Одеської області та перспектив його просування на ринок країн ЄС.

Досягнення мети роботи передбачає вирішення таких завдань:

- розкриття поняття «туристичний продукт»;
- визначення сутності процесу проєктування туристичного продукту;
- надання характеристики розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країнах ЄС та в Україні.

Виклад основного матеріалу. Нині розвиток туризму, зокрема, лікувально-оздоровчого туризму, стає пріоритетним державним завданням, що стосується життєзабезпечення діяльності людини і спрямованим на відновлення і розвиток її фізичного і духовного здоров'я. Лікувально-оздоровчий туризм, з одного боку, робить значний внесок в сталий розвиток суспільства, а, з іншого – являє собою один із стабільно зростаючих джерел отримання доходу для держави.

В умовах стрімкого розвитку світового туризму відбувається не тільки суттєве зростання туристичних потоків, а й помітне розширення кількості туристичних дестинацій, видів туризму, профілів туристів, що у цілому віддзеркалює триваючу сегментацію туристичного ринку. У цих процесах проявляється зростаюча диверсифікація туристського

попиту та диверсифікація туристичної пропозиції, що відповідає йому. Одні destinations стають багатопрофільними, інші – переорієнтовують свій продукт на нові цільові ринки, треті – відроджують втрачені бренди. Такі процеси в повній мірі охоплюють і курортні зони відпочинку усього світу.

Лікувально-оздоровчий туризм як сегмент туристичного ринку займає відносно невелику частку в загальносвітовому туристичному потоці, проте привести точні статистичні дані не є можливим. Це пов'язано з наявністю великої кількості підвидів і форм лікувально-оздоровчого туризму в різних країнах і регіонах світу, за багатьма з яких не ведеться статистика в зв'язку з їх національно-обумовленою специфікою, а також у зв'язку з відсутністю спеціальних досліджень окремих видів лікувального і оздоровчого обслуговування.

Розглянемо сутність та зміст проєктування туристичного продукту.

Туризм – це складна і багатогранна система, яка стосується предмету таких наук, як економіка, історія, соціологія, географія та низку ін. [4].

Туристичне проєктування є найважливішим напрямком діяльності туроператорів, органів влади, що займаються розвитком туризму. Туристичний продукт найчастіше постає у вигляді комплексу туристичних послуг, що надаються споживачу.

Відомо, що туристичний продукт – сукупність речових (предметів споживання) і нематеріальних (у формі послуги) споживчих вартостей, необхідних для задоволення потреб туриста, які виникають в період його туристичної подорожі і викликаних саме подорожжю.

Закон України «Про туризм» визначає туристичний продукт як «...попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізуються або пропонуються для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо)» [1].

Отже, туристичний продукт є об'єктом продажу у вигляді комплексу туристичних послуг. Згідно ст. 207 Податкового кодексу України, яка регламентує Порядок оподаткування туристичних послуг, туристична послуга визначається як «послуга з тимчасового розміщення туриста у готелі, motelі, кемпінгу, інших місцях тимчасового проживання, а також послуги з харчування, транспортного, екскурсійно-інформаційного та іншого туристичного обслуговування, включаючи послуги із страхування життя або здоров'я такого туриста чи його цивільної відповідальності перед третіми особами, які включаються до вартості послуги з тимчасового розміщення туриста або вартості туристичного ваучера (путівки). Зазначений комплекс туристичних послуг з метою оподаткування розглядається як єдина туристична послуга» [3].

Комплекс умов, що забезпечують формування туристичного продукту туристичної destinations, можна представити чотирма групами: туристичні ресурси, основні, додаткові та матеріальні туристичні послуги (рис. 1).

Підготовка нового туристичного продукту передбачає його проєктування. Воно відрізняється новизною і прагненням до ефективності роботи. Розробникам необхідно створити проєкт, який має перспективи розвитку.

Проєкт являє собою разову роботу, що має певну мету, часовий проміжок і фінансування. Важлива характеристика проєкту – його унікальність. Ця якість може бути пов'язано з місцем, авторством, оригінальністю виконання.

Для проєкту характерно поняття «інновація» – нововведення. Інновація являє собою комплекс дій і його практичний результат щодо використання досягнень наукової діяльності в сфері туризму для досягнення вдосконалення характеристик туристичного продукту. Інновації відображають процеси отримання, накопичення і використання нових знань. Інновації в проєктуванні туристичного продукту пов'язані не тільки з формуванням нових комплексів послуг, а й виявленням і використанням нових туристичних ресурсів регіонів.

Рис. 1. Складові туристичного продукту [8]

Проекти розрізняються між собою за значенням, характером проєктованого продукту, тривалості підготовки, числу учасників, обсягом фінансування. Розглядаючи підходи до туристичного проєктування, можна говорити про широке його розуміння як важливої складової ефективної і раціональної організації туристсько-рекреаційної діяльності на території регіону. Такий підхід розуміє під туристичним проєктуванням будь-яку діяльність, пов'язану з організацією туризму на певній території шляхом використання існуючого туристичного потенціалу (ресурсів і інфраструктури туризму).

Маркетинговий підхід до туристичного проєктування являє собою розробку туристичних проєктів щодо структури, ціни, каналів збуту і просування туристичних продуктів і послуг; застосування сучасних інформаційних технологій; створення нових типів туристичних продуктів і послуг. Цей підхід включає проєктування туристичної пропозиції; ціни і цінової політики; туристичного продукту; просування туристичних продуктів і послуг; туристичних підприємств; бізнес-процесів туристичної організації; бізнес-плану як основи діяльності туристичної організації [10].

Туристичні продукти цікаві відмінністю ресурсних складових, які визначають спеціалізацію, різну за тривалістю історію розвитку (впізнання бренду), різні моделі позиціонування та управління, а також рівень ідеологічної та фінансової підтримки.

Розглянемо особливості лікувально-оздоровчого туризму як сегменту туристичної галузі. Згідно з визначенням Європейської курортної організації лікувальний туризм – це активний відпочинок, який впливає на зміцнення здоров'я і фізичний розвиток особистості і пов'язаний з пересуванням особи за межі постійного місця проживання.

Австрійський вчений Л.К. Ріхтер визначає лікувальний туризм як поєднання відпочинку і розваг та індивідуальних, спрямованих на турботу про клієнта програм здоров'я. Найбільш вдалим і повним варіантом трактування поняття «лікувальний туризм» вважається варіант швейцарського фахівця з туризму Клода Каспара, який зазначає, що лікувальний туризм – це сукупність зв'язків і явищ, які виникають при зміні постійного місця проживання людей з метою поліпшення, стабілізації і відновлення фізичного, розумового і соціального здоров'я під впливом певних дій оздоровчого і лікувального характеру, для яких місце, де вони знаходяться при цьому, не є постійним місцем проживання і роботи.

Привабливим є підхід вітчизняного дослідника В.А. Набедрик, яка пропонує розмежувати два основних напрямки лікувального туризму – безпосередньо лікувальний (медичний) і оздоровчий. У першому випадку мається на увазі туризм з метою клінічного обстеження і лікування, а в другому – туризм з метою курортологічного обстеження і лікування [6].

Відповідно до ст. 11 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ права і обов'язки в сфері охорони здоров'я іноземних громадян та осіб без громадянства, які тимчасово перебувають на території України, визначаються вітчизняним законодавством і відповідними міжнародними договорами. Відповідно до ст. 79 цього ж Закону Україна є учасником міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я, членом Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та інших міжнародних організацій [2].

Лікувально-оздоровчий туризм існує з античних часів. Відомо, що в Древній Греції і Древньому Римі були лазні, гостьові будинки, школи оздоровчої гімнастики та ін. На території багатьох сучасних країн до тепер зберігаються руїни древніх римських терм, які розташовувалися в основному поблизу мінеральних джерел.

У кожній країні лікувально-оздоровчий туризм розвивався в залежності від специфіки наявних в ній природних лікувальних ресурсів. Прийнято виділяти кліматичні, грязьові і бальнеологічні (balneum – купання) курортні ресурси, причому курорти можуть мати у своєму розпорядженні один або відразу декількох природних лікувальних ресурсів. Залежно від лікувальних властивостей природних ресурсів курорти можуть спеціалізуватися за певним профілем (опорно-руховий апарат, кардіологічний тощо) [6].

Лікувально-оздоровчий туризм є відвідування курортів в лікувально-профілактичних цілях як резидентами, так і нерезидентами країни на термін від 24 годин до 6 місяців.

Нині, крім безпосередньо природних лікувальних ресурсів, все більшого значення для розвитку лікувально-оздоровчого туризму набувають такі фактори, як наявність розвиненої туристичної інфраструктури, застосування інноваційних технологій і методик, висока кваліфікація персоналу.

Лікувально-оздоровчий туризм активно розвивається в таких країнах, як Ізраїль, Угорщина, Румунія, Чехія, Болгарія, Польща, Словаччина, Італія, Німеччина, Австрія, Швейцарія, Індія, Сінгапур, Туніс, Таїланд, Туреччина та ін. В Європі налічується близько трьох тисяч курортів. У країнах Південної Європи (Греція, Чорногорія, Італія, Іспанія, Португалія, Мальта, Сербія, Албанія, Хорватія та ін.) розвиваються в основному кліматичні приморські курорти.

У Північній Європі лікувально-оздоровчий туризм, здебільшого внутрішній, базується на кліматичних приозерних курортах Фінляндії, Норвегії та Швеції, на кліматичних приморських курортах Голландії та Данії. У країнах Східної Європи (Угорщина, Чехія, Румунія та ін.) і Західної Європи (Німеччина, Австрія та ін.) історично розвивалися курорти з термальними і мінеральними водами.

Оздоровчий туризм найчастіше розуміється як туризм (поїздки, подорожі) з метою відпочинку і зміцнення здоров'я в рамках спеціальних оздоровчих програм [4].

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO), здоров'я – це не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів, а стан фізичного, духовного і соціального благополуччя [11]. Будь-яка свідома діяльність індивідуума, спрямована на відновлення його фізичних і психічних сил, може бути визначена як оздоровча, тому з цієї точки зору будь-який вид туризму (екологічний, пляжний, спортивний та ін.) може розглядатися як оздоровчий. Проте термін «оздоровчий туризм» найчастіше вживається, коли мова йде про відпочинок в спеціальних оздоровчих закладах.

Поділ на лікувальний і оздоровчий туризм, на нашу думку, доцільно проводити в залежності від частки лікувальної складової програми. Лікування може бути основною метою поїздки, а може бути супутньою частиною туру.

Особливо складно розмежувати лікувальний і оздоровчий туризм, коли це стосується санаторно-курортного або курортологічного туризму. Коли мова йде про санаторно-курортному лікуванні або медичної реабілітації в санаторно-курортних установах за приписом лікаря в строго певний період часу (як правило, 21 день), тоді, на наш погляд, санаторно-курортний туризм слід відносити до лікувального туризму. Однак курортно-оздоровчий туризм, заснований на подорожі в будь-яку місцевість зі сприятливими для здоров'я природно-кліматичними факторами в оздоровчих цілях [4], відноситься до оздоровчого туризму (рис. 2).

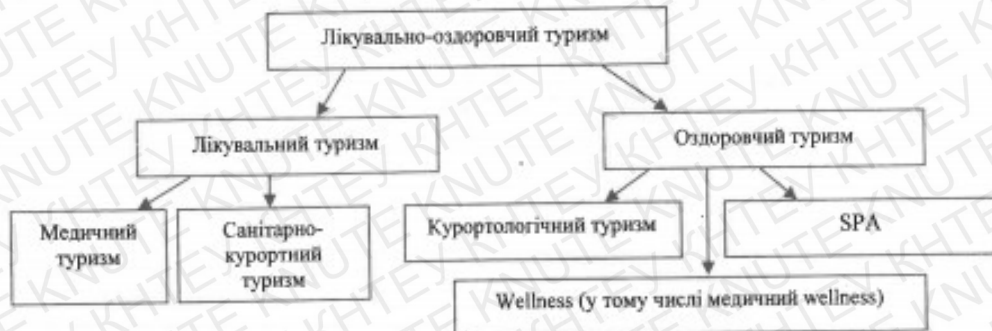

Рис. 2. Лікувально-оздоровчий туризм [10]

Лікувальний туризм передбачає реалізацію, принаймні, однією з трьох основних груп програм: профілактичної, лікувально-діагностичної та реабілітаційної. Лікувальний туризм передбачає отримання туристом-пацієнтом різних медичних послуг (профілактика або реабілітація, медикаментозна і / або немедикаментозна лікування) в лікувально-профілактичних установах (медичний туризм) або спеціалізованих засобах розміщення, таких як санаторії, профілакторії та інші оздоровчі установи організації (санаторно-курортний туризм).

Медичний туризм, як правило, включає в себе проведення оперативного медичного втручання на базі закладів охорони здоров'я за такими напрямками, як хірургія, стоматологія, офтальмологія та ін. Причому розміщення може бути як на базі самого медичного закладу, так і в пов'язаного з ним готелем (пансіонатом, санаторієм), в зв'язку з чим отримати окремо статистичні дані про туристичні потоки, що стосуються безпосередньо медичного туризму, дуже складно.

Можна сказати, що медичний туризм поєднує в собі надання медичних послуг і переміщення пацієнта-туриста у регіон або країну, віддалених від місця постійного проживання. Таке поєднання передбачає і поєднання різних очікувань – очікування результату від лікування і очікування нових вражень від знайомства з новими місцями.

У розвинених країнах світу розвитку лікувально-оздоровчого туризму надається серйозного значення. Даний вид туризму вважається однією з областей, до якої населення проявляє велику зацікавленість. Лікувально-оздоровчий туризм сприяє усуненню як фізичної, так і моральної втоми, а також лікуванню безлічі хронічних захворювань. З цієї причини для проведення більш продуктивного і здорового відпочинку туристи направляються в курортні зони, які є основною складовою частиною лікувально-оздоровчого туризму.

Лікувально-оздоровчий туризм в світовому масштабі є одним з тих видів туризму, що найбільш динамічно розвиваються. Так, за прогнозом Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO) до 2022 р туризм спільно зі сферою охорони здоров'я стане одним з найбільш пріоритетних напрямів розвитку національних економік [11].

Одеська область залишається однією з найпопулярніших для відпочинку біля моря. Однак, туристична галузь в Одеській області залишається слабо розвинуеною як за рівнем сервісу, так і за станом інфраструктури. За повідомленням державного управління екології та природних ресурсів Одеської області, станом на 31 грудня 2018 р. природно-заповідний фонд області нараховує 109 об'єктів площею 80174,09 га.

Нині Програма розвитку туризму та курортів в Одеському регіоні на 2017-2020 рр. (далі Програма) розроблена відповідно до законів України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державні цільові програми» та «Про туризм»; Указу Президента України від 12.01.2015 року № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»; постанов Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 року № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання державного бюджету», від 07.10.2015 року № 821 «Деякі питання реалізації у складанні державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.08.2008 року № 1088-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму і курортів»; глави 16 «Туризм» Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами на 2014-2017 роки, рекомендацій парламентських слухань на тему «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України», проєкту стратегії розвитку туризму і курортів України на 2017–2025 роки та стратегії розвитку Одеської області на період до 2020 року [7].

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 р. № 843-р курортно-рекреаційну сферу і туризм за напрямками – будівництво курортно-рекреаційних об'єктів та об'єктів туристичної інфраструктури – віднесено до переліку пріоритетних галузей економіки.

Дослідження даних статистики дають можливість оцінити внесок рекреаційно-курортних підприємств Одеського регіону в розвиток матеріальної бази лікувально-оздоровчого туризму в Україні. Частка санаторно-курортного комплексу регіону становить понад 14,0% в складі всього санаторно-курортного комплексу України.

Проведені дослідження потенціалу ринку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та динаміка в'їзного туризму переконують в необхідності розробки маркетингової стратегії розвитку курортних територій, регіональних програм системного розвитку і підтримки рекреаційних підприємств валеологічного типу, підвищення конкурентоспроможності санаторно-курортних послуг.

Для залучення додаткових в'їзних потоків лікувально-оздоровчого туризму є доцільним просування санаторно-курортних і лікувально-профілактичних установ Одеської області на міжнародному ринку медичних і оздоровчих послуг. З цією метою важливо виділити на державному рівні пріоритетні напрямки в сфері таких послуг, як, наприклад, офтальмологія, кардіохірургія, лапароскопія та ін. В рамках державних і регіональних цільових програм слід підтримати наукові дослідження і дослідно-конструкторські розробки в даних напрямках, так як розвиток лікувально-оздоровчого і особливо медичного туризму засновано переважно на інноваціях у сфері охорони здоров'я [11].

Водночас, важливим завданням є розроблення механізму надання допомоги стосовно формування системи страхових гарантій і маркетингового просування лікувально-оздоровчих послуг на міжнародному ринку. На державному рівні необхідно організувати візову підтримку іноземним туристам-пацієнтам. На регіональному рівні слід створити центри інформаційно-консультаційної допомоги для іноземних туристів-пацієнтів і сприяти взаємодії регіональних медичних громадських об'єднань з медичними асоціаціями інших країн.

Стратегія розвитку курортів України буде більш ефективною і за рахунок формування на міжрегіональному рівні стратегічних альянсів регіональних влад і туроператорів, підприємств гостинності.

Висновки. Лікувально-оздоровчий туризм, на відміну від інших видів туризму є однією з найбільш ефективних оздоровчих технологій. Лікувально-оздоровчий туризм носить суто особистісний, індивідуальний характер, тобто орієнтований на окремих громадян, які цікавляться своїм здоров'ям. Для розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Одеській області є всі потенційні можливості, а тому слід розвивати та здійснювати просування послуг санаторно-курортних і лікувально-профілактичних установ Одеської області на міжнародному ринку медичних і оздоровчих послуг.

Список використаних джерел

1. Про туризм : Закон України від 15.09.95 № 324/95-ВР (із змін, та допов.). – [Електронний ресурс]. – URL : <https://rada.gov.ua/>
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.92 № 2581-VIII (із змін, та допов. від 02.10.2018). – [Електронний ресурс]. – URL : <https://rada.gov.ua/>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI (із змін, та допов. № 2725-VIII від 16.05.2019). – [Електронний ресурс]. – URL : <https://rada.gov.ua/>
4. Білотіл О.М. Розробка ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України / О.М. Білотіл // Наукові праці. – 2015. – Вип. 252. – Т. 263. – С. 24–30.
5. Лікувально-оздоровчий туризм. [Електронний ресурс]. – URL: https://pidruchniki.com/11570718/turizm/likuvalno-ozdorovchiy_turizm
6. Муравйов В.І. Поняття та зміст «acquis communautaire» (спільного доробку) Євросоюзу / В.І. Муравйов // Актуальні проблеми міжнародних відносин : Зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 48. – Ч. I. – С. 6.
7. Програма розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017- 2020 рр. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5a58d0f18f339.pdf>
8. Туристські дестинації (теорія, управління, брендинг) : монографія / А.А. Мазаракі, Т.І. Ткаченко, С.В. Мельниченко та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 388 с.
9. Туристична діяльність в Одеській області: Статистичний бюлетень за 2017 р. // Головне управління статистики в Одеській області. – Одеса. 2017. – 51 с.
10. Шаповалова О.О. Сучасні тенденції розвитку «spa» і «wellness» туризму / О.О. Шаповалова, Ю.А. Сапа // Вісн. Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2013. – № 1042. – С. 154–158.
11. W.N.O. Elects Ethiopia's Tedros as First Director General From Africa. The New York Times. MAY 23, 2017 [Електронний ресурс]. – URL : [HTTPS://WWW.nytimes.com/2017/wno-reforms-Geneva.html](https://www.nytimes.com/2017/wno-reforms-Geneva.html).

Робота виконана під науковим керівництвом д-ра екон. наук, професора
ТКАЧЕНКО Т.І.

**Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду
загальнодержавного та місцевого значення, розташованих у Одеській області
станом на 01.01.2018 року**

№	Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розміщення та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Назва підприємства, організації, установи – землекористувача (землевласника), у віданні якого знаходиться об'єкт ПЗФ	Постанова, рішення, згідно якої створено (оголошено) даний об'єкт ПЗФ
1	2	3	4	5	6	7
Території та об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення						
Біосферні заповідники						
1.	Дунайський біосферний заповідник		51547,90	Кілійський та Татарбунарський райони	НАН України	Укази Президента України від 10.08.1998 №861/98, від 02.02.2004 №117/2004
	Разом:		51547,90			
Національні природні парки						
1.	Нижньодністровський		21311,10	Білгород-Дністровський, Біляївський та Овідіопольський райони	Мінприроди України	Указ Президента України від 13.11.2008 №1033/2008
2.	"Тузловські лимани"		27865,00	Татарбунарський район	Мінприроди України	Указ Президента України від 01.01.2010 №1/2010
	Разом:		49176,10			
Заказники						
1.	"Петрівський"	загально-зоологічні	340,00	Лиманський (Комінтернівський) район, Красносільське лісництво кв. 1-5, урочище "Петрівка"	ДП «Одеське лісове господарство»	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 28.10.1974 №500
2.	"Острів Зміїний"		232,00	Кілійський р-н, о. Зміїний	Одеське обласне комунальне підприємство «Острівне»	Указ Президента України від 09.12.1998 №1341/98
	Разом:		572,00			
1.	"Савранський ліс"	ланд-шафтні	8397,00	Савранський район, Савранське лісництво, кв. 1-40, Слюсарівське лісництво, кв.1-3, 5-16, 19-71, Осичанське лісництво, кв.1-34	ДП «Савранське лісове господарство»	Постанови Ради Міністрів Української РСР від 28.10.1974 №500, від 07.01.1985 №5
	Разом:		8397,00			
1.	"Коса стрілка"	орнітологічні	394,00	Лиманський (Комінтернівський) район, біля с. Курісове (Петрівка), Петрівський державний аграрний технікум	Петрівський державний аграрний технікум	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 28.10.1974 №500, від 07.01.1985 №5
	Разом:		394,00			

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	7
1.	"Дальницький"	ботанічні	1204,00	Овідіопольський район, Великодолинське лісництво кв. 1-15, урочище «Дальницьке»	ДП «Одеське лісове господарство»	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 28.10.1974 №500
2.	"Староманзирський"		128,00	Тарутинський район, Бородинське лісництво, кв.1-2, урочище «Старий Манзир»	ДП "Саратське лісове господарство"	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 28.10.1974 №500
3.	"Долинський"		815,00	Ананьївський район, Долинське лісництво кв. 24-30, 35-45, 47-51, 53-59, 61, урочище «Глибокий яр»	ДП "Ананьївське лісове господарство"	Указ Президента України від 09.12.1998 №1341/98
4.	"Павлівський"		403,00	Захарівський (Фрунзівський) район, Павлівське лісництво кв. 50-58, урочище «Соша»	ДП "Великомихайлівське лісове господарство"	Указ Президента України від 09.12.1998 №1341/98
	Разом:		2550,00			
	Разом по заказникам:		11913,00			
Пам'ятки природи						
1.	"Михайлопільський"	ботанічна	5,50	Іванівський район, біля села Михайлопіль	ДП "Ширяївське лісове господарство"	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 21.03.1984 №139
2.	Одеські катакомби	геологічна	4,67	м. Одеса, вул. Картамишівська, 27/29	Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова	Розпорядження Ради Міністрів Української РСР від 07.08.1963 №1180-Р
	Разом:		10,17			
Ботанічні сади						
1.	Ботанічний сад ОНУ		16,00	м. Одеса, Французький бульвар, 48/50, 87	Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 22.07.1983 №311
	Разом:		16,00			
Зоологічні парки						
1.	Одеський зоологічний парк		6,50	м. Одеса, Новощіпний ряд, 25	Управління культури та туризму Одеської міської ради	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 22.07.1983 №311
	Разом:		6,50			
Парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва						
1.	"Кардамичівський"		49,00	Великомихайлівський район, Новоселівська сільська рада, Великомихайлівське лісництво, кв. 75, урочище Кардамичево	ДП "Великомихайлівське лісове господарство"	Постанова Ради Міністрів Української РСР від 29.01.1960 №105
	Разом:		49,00			
	Всього загальнодержавного значення		16 об'єктів	112718,67 га		
Території та об'єкти ПЗФ місцевого значення						
Регіональні ландшафтні парки						
1.	"Ізмаїльські острови"		1366,00	Ізмаїльський район, острови дельти Кілійського гирла р. Дунай: Татари, Великий Даллер, Малий Даллер	ДП "Ізмаїльське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
1	2	3	4	5	6	7

Продовження додатку Б

2.	"Тилігульський"		13954,00	Березівський та Лиманський (Комінтернівський) райони	Одеська обласна рада	Рішення Одеської обласної ради від 25.11.1997 №176-XXII
	Разом:		15320,00			
Заказники						
1.	"Верхній ліс"	ланд-шафтні	380,00	Іванівський район, Северинівська сільська рада, Северинівське лісництво, кв. 9-17	ДП "Ширяївське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
2.	"Заводовський"		93,00	Березівський район, Заводівська сільська рада, Березівське лісництво, кв. 3-5, урочище "Заводовка"	ДП "Березівське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493
3.	"Фрасино"		421,00	Великомихайлівський район, Стоянівська і Комарівська сільські ради, на відстані 20 км від смт. Великомихайлівка, Великомихайлівське лісництво, кв. 1-8, урочище "Фрасино"	ДП "Великомихайлівське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493
4.	"Діброва болотного дуба"		21,40	Біляївський район, Троїцька сільська рада, Біляївське лісництво, кв. 9, д. 22, 26, 29, 32, 34, 35	ДП "Одеське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
5.	"Шептереди"		1016,00	Захарівський (Фрунзівський) район, Йосипівська сільська рада, Павлівське лісництво кв. 23-42, урочище «Шептереди»	ДП "Великомихайлівське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 29.12.1978 №742, від 02.10.1984 №493, від 01.10.1993 №496-XXI
6.	"Діброва Могилевська"		45,00	Тарутинський район, Лісенська сільська рада, Бородинське лісництво, кв.3, урочище «Могилевське»	ДП "Саратське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
7.	"Осинівський"		531,00	Ширяївський район, Осинівська сільська рада, Ширяївське лісництво, кв. 13-20	ДП "Ширяївське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493
8.	"Діброва Манзирська"		101,00	Тарутинський район, Лісенська сільська рада, Бородинське лісництво, кв.4, урочище «Манзирське»	ДП "Саратське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
9.	"Лиманський"		65,00	Білгород-Дністровський район, Семенівська сільська рада, Старокозацьке лісництво, кв. 7-8	ДП "Саратське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493
10.	"Березівський"		1534,00	Кодимський район, Будейське лісництво, кв. 76-106, урочище "Березівка"	ДП "Кодимське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 24.02.2010 №1040-V
1	2	3	4	5	6	7

Продовження додатку Б

11.	"Бендзарський ліс"		30,00	Балтський район, Бендзарівська сільська рада, урочище "Бендзарський ліс"	ДП "Балтське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
12.	"Даничево"		354,00	Балтський район, Піщанська сільська рада, Піщанське лісництво, кв. 47-51	ДП "Балтське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
13.	Новомиколаївський		315,00	Лиманський (Комінтернівський) район, Новомиколаївська сільська рада	ДП "Одеське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
14.	"Каїрівський"		150,00	Лиманський (Комінтернівський) район, Каїрівська сільська рада, Красносільське лісництво	ДП "Одеське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
15.	"Тополине"		68,00	Болградський район, Болградське лісництво, кв. 28	ДП "Ізмаїльське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради від 09.02.2001 №263-XXIII
16.	"Виноградівка"		297,00	Болградський район, Болградське лісництво, кв. 25-27	ДП "Ізмаїльське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради від 09.02.2001 №263-XXIII
17.	"Лунг"		1452,85	Ізмаїльський район, в межах Старонекрасівської, Багатянської, Кислицької сільських рад	Аграрний рибогосподарський кооператив "Придунайська нива"	Рішення Одеської обласної ради від 09.02.2001 №263-XXIII, від 29.12.2004 №551-IV
18.	"Лузанівський ліс"		116,6680	Лиманський (Комінтернівський район), Крижанівська і Фонтанська сільські ради, Красносільське лісництво	ДП "Одеське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради від 06.06.2008 №541-V
19.	"Баранівський ліс"		163,00	м. Ізмаїл, Ізмаїльське лісництво, кв. 13-17, урочище "Баранівка"	ДП "Ізмаїльське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради від 20.03.2009 №799-V
20.	"Чогодарівський"		46,65	Ширяївський район, с. Чогодарівка	ДП "Ширяївське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, рішення Одеської обласної ради від 14.11.2008 №665-V
21.	"Тарутинський степ"		5200,00	Тарутинський район, Веселодолинська сільська рада	Тарутинська районна державна адміністрація Одеської області	Рішення Одеської обласної ради від 26.04.2012 №445-VI
22.	"Селіванівський"		80,00	Ананівський район, Ананівська Перша сільська рада	ДП "Ананівське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради від 09.11.2012 №631-VI
	Разом:		12480,5680			
1.	"Жовтневий"	ентомологічні	15,00	Болградський район, Жовтнева сільська рада	Жовтнева сільська рада	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682
2.	"Коритнівський"		25,00	Балтський район, біля с. Коритне	Планується до скасування	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682
	Разом:		40,00			
1.	"Сосновий ліс"	лісовий	8,40	Савранський район, Слюсарівське лісництво, кв. 74, д. 6,7,8,9	ДП "Савранське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
	Разом:		8,40			
1	2	3	4	5	6	7

Продовження додатку Б

1.	"Лісничівка"	ботанічні	3176,00	Балтський район, Лісничівське лісництво, кв. 1-52	ДП "Балтське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
2.	"Ліски"		107,00	Кілійський район, Вилківська міська рада, Вилківське лісництво, кв. 7, д. 1-18	ДП "Ізмаїльське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 29.12.1978 №742, від 01.10.1993 №496-XXI
3.	"Костянська балка"		28,00	Роздільнянський район, Кіровська і Єгорівська сільські ради	Кіровська сільська рада (21,17 га), Єгорівська сільська рада (6,83 га)	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI, рішення Одеської обласної ради від 14.11.2008 №666-V
4.	"Калинівський"		92,00	Лиманський (Комінтернівський) район, Калинівська сільська рада	ДП "Одеське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
5.	"Новопапівський"		118,43	Ширяївський район, Миколаївська сільська рада	Ширяївська районна державна адміністрація Одеської області	Рішення Одеської обласної ради від 26.04.2012 №446-VI
	Разом:		3521,43			
1.	"Тилігульський пересип"	орніто-логічний	390,00	Лиманський (Комінтернівський район), Сичавська сільська рада, пересип Тилігульського лиману і прилегла акваторія лиману й моря	Регіональний ландшафтний парк "Тилігульський"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493, від 01.10.1993 №496-XXI
	Разом:		390,00			
	Разом по заказникам:		16440,398			
Пам'ятки природи						
1.	Джерело "Кішево"	гідро-логічні	0,01	Савранський район, с. Кам'яне	Кам'янська сільська рада	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
2.	Джерело "Гайдамацька криниця"		0,01	Савранський район, Савранська селищна рада, Осичанське лісництво, кв. 13, вид. 21	ДП "Савранське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
3.	Джерело "Огруд"		0,01	Савранський район, Дубинівська сільська рада, с. Дубинове	Дубинівська сільська рада	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
4.	Джерело "Канавка"		0,20	Кодимський район, Кодимське лісництво, кв. 30, діл. 11	ДП "Кодимське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
5.	Джерело "Слобідка"		0,20	Кодимський район, Слобідське лісництво, урочище "Слободка", кв. 34, вид. 13	ДП "Кодимське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
1	2	3	4	5	6	7

Продовження додатку Б

6.	Джерело "Зустріч"		0,20	Кодимський район, Кодимське лісництво, кв. 8, вид. 2	ДП "Кодимське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
	Разом:		0,63			
1.	"Гребеники"	геологічна	0,30	Великомихайлівський район, Гребениківська сільська рада	Гребениківська сільська рада	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
	Разом:		0,30			
1.	Діброва "Арцизька"	ботанічні	2,00	Арцизький район, Арцизька міська рада, Арцизьке лісництво, кв. 7, діл.б	ДП "Саратське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
2.	"Віковий дуб"		0,02	Балтський район, Гербинська сільська рада, Піщанське лісництво, кв. 9, діл. 2	ДП "Балтське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
3.	"Перша діброва червоного дуба"		1,70	Кодимський район, Кодимське лісництво, кв. 16, вид. 4	ДП "Кодимське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
4.	"Діброва Лабушна"		0,60	Балтський район, Козацька сільська рада, Лісничівське лісництво, кв. 65, діл. 15, урочище "Лабушне"	ДП "Балтське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
5.	"Друга діброва червоного дуба"		1,30	Кодимський район, Кодимське лісництво, кв. 17, вид. 11	ДП "Кодимське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
6.	"Віковий дуб"		0,15	м. Одеса, пров. Матросова, 1/3	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
7.	"Пушкінський платан"		0,01	м. Одеса, Приморський бульвар, 1	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
8.	"Новоіванівський"		2,00	Арцизький район, с. Новоіванівка, Новоіванівське лісництво	ДП "Ізмаїльське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
9.	"Суворовський"		1,00	м. Одеса, вул. Героїв Сталінграду, 92-а	Благодійна організація "Школа ОР-САМЕАХ"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
10.	"Акація біла"		0,015	м. Одеса, сквер ім. Старостіна	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493
1	2	3	4	5	6	7

Продовження додатку Б

11.	"Акація біла"		0,02	м. Одеса, ріг вулиць Старопортофранківської і Розкидайлівської	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
12.	"Гінкго більоба"		0,02	м. Одеса, вул. Пастера, 13	Державний заклад "Одеська національна ордена дружби народів наукова бібліотека імені М. Горького"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
13.	"Гінкго більоба"		0,02	м. Одеса, санаторій "Росія"	Санаторій "Росія"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493
14.	"Гінкго більоба"		0,02	м. Одеса, сквер ім. Мечникова	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 29.12.1979 №764, від 02.10.1984 №493
15.	"Дуб білий"		0,02	м. Одеса, Обсерваторний пров., 6	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
16.	"Дуб звичайний" (черешчатий)		0,20	м. Одеса, Фонтанська дорога, 25	Благодійний фонд "Дитяче село АСТР"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 29.12.1979 №764, від 02.10.1984 №493
17.	"Дуб звичайний"		0,04	м. Одеса, Обсерваторний пров., 6	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
18.	"Дуб звичайний"		0,02	м. Одеса, вул. Ясна, 4	ТОВ "Прімадом"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
19.	"Дуб звичайний"		0,02	м. Одеса, Фонтанська дорога, 30/32	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
20.	"Кедр річковий"		0,02	м. Одеса, санаторій ім. В.П. Чкалова, Французький бульвар, 85	Державний заклад "Спеціалізований (спеціальний) клінічний санаторій імені В.П. Чкалова"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493
21.	"Каштан кінський"		0,015	м. Одеса, вул. Гаванна, 4	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493
22.	"Каштан кінський"		0,01	м. Одеса, вул. Новосільського, 70	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 29.12.1979 №764, від 02.10.1984 №493
23.	"Липа американська"		0,02	м. Одеса, вул. Отрадна, 3	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
24.	"Платан західний"		0,02	м. Одеса, сквер ім. Старостіна	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493
25.	"Платан західний"		0,01	м. Одеса, сквер Пале-Рояль	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
1	2	3	4	5	6	7

Продовження додатку Б

26.	"Платан західний"		0,01	м. Одеса, сквер Пале-Рояль	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №494
27.	"Платан західний"		0,01	м. Одеса, Сабанєєв міст, 4	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234
28.	"Платан західний"		0,01	м. Одеса, сквер Оперного театру	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
29.	"Платан західний"		0,01	м. Одеса, сквер Оперного театру	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
30.	"Платан західний"		0,01	м. Одеса, сквер Оперного театру	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
31.	"Софора японська плакуча"		0,01	м. Одеса, сквер Оперного театру	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
32.	"Тис ягідний"		0,02	м. Одеса, Обсерваторний пров., 3	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
33.	"Тополя канадська"		0,015	м. Одеса, вул. Дюківська, 12	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493
34.	"Тополя канадська"		0,02	м. Одеса, вул. Торгова, 17	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, від 02.10.1984 №493
35.	"Казковий"		0,6152	Подільський (Котовський) район, смт. Борщі, вул. Польова, 1	Борщівська загальноосвітня школа-садок №2 I-III ступенів	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI, рішення Одеської обласної ради від 24.02.2010 №1039-V
36.	"Тополя чорна"		0,20	м. Одеса, Шампанський пров. (напроти котельної)	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
37.	"Слюсарівський віковий дуб"		0,02	Савранський район, Слюсарівське лісництво, кв.36, вид. 4	ДП "Савранське лісове господарство"	Рішення Одеської обласної ради від 23.02.2007 №183-V
38.	"Дуб Лемме"		0,011	м. Одеса, вул. Чорноморська, 6	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення Одеської обласної ради від 24.02.2010 №1042-V
39.	"Липа Лемме"		0,014	м. Одеса, вул. Чорноморська, 4	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення Одеської обласної ради від 24.02.2010 №1042-V
1	2	3	4	5	6	7
40.	"Груша адамівська"		0,01	Іванівський район, с. Адамівка	гр. Салоїд М.І.	Рішення Одеської обласної ради від 09.11.2012 №630-VI

Продовження додатку Б

	Разом:		10,2552			
	Разом по пам'яткам:		11,1852			
Парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва						
1.	Парк ім. Т.Г. Шевченко	44,3597	м. Одеса, вул. Маразліївська, 1	Комунальне підприємство "Парки Одеси"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 29.05.2009 №860-V	
2.	"Дюківський сад"	26,6653	м. Одеса, вул. Розкидайлівська, 56	ТОВ "Центр "Катюша"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення Одеської обласної ради від 29.05.2009 №860-V	
3.	Парк ім. Ленінського комсомолу	19,326	м. Одеса, вул. Млинова, 32-б	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 29.05.2015 №1370-VI	
4.	Парк "Міський сад"	1,86	м. Одеса, вул. Дерibasівська, 22	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493	
5.	Парк ім. Котовського	25,77	м. Одеса, Миколаївська дорога, 172-а	Комунальне підприємство "Міськзелентрест"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 29.05.2015 №1370-VI	
6.	Дендропарк "Перемоги"	48,9205	м. Одеса, просп. Шевченка, 14	Комунальне підприємство "Міськзелентрест", Комунальне підприємство "Сервісний центр"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 29.05.2015 №1370-VI	
7.	Дендропарк "Студентський"	4,25	м. Одеса, вул. Левітана, 46-б	Одеський технікум газової і нафтової промисловості	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 03.12.1983 №682, рішення Одеської обласної ради від 16.06.2017 №418-VII	
8.	Парк санаторію ім. Чкалова	18,00	м. Одеса, Французький бульвар, 85	Клінічний санаторій імені В.П. Чкалова	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493	
1	2	3	4	5	6	
9.	Парк інституту ім. В.П. Філатова	6,0945	м. Одеса, Французький бульвар, 49/51	Державна установа "Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова" Академії медичних наук України	Рішення Одеської обласної ради від 14.11.2008 №667-V	

Продовження додатку Б

10.	Парк "Аркадія"	10,17	м. Одеса, Французький бульвар, 40	Санаторій "Аркадія"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493, від 01.10.1993 №496-XXI
11.	Парк санаторію ім. Горького	8,28	м. Одеса, Фонтанська дорога, 165	Дочірнє підприємство "Клінічний санаторій ім. Горького" Закритого акціонерного товариства лікувально- оздоровчих закладів профспілок України "Укрпрофоздоровн иця"	Рішення Одеської обласної ради від 20.03.2009 №798-V
12.	Парк "Дністер"	10,00	м. Біляївка, водопровідна станція Дністер	Біляївська міська рада	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
13.	Парк дитячого санаторію "Хаджибей"	32,60	Біляївський район, с. Холодна Балка, дитячий санаторій "Хаджибей", к. 2	Державний заклад "Дитячий спеціалізований (спеціальний) клінічний санаторій "Хаджибей"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 20.03.2009 №800-V
14.	Парк ім. О.С. Пушкіна	19,10	м. Болград, узбережжя озера Ялпуг	Болградська міська рада, комунальний відділ	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
15.	"Міський сад"	1,50	м. Ізмаїл, просп. Суворова	Управління житлово- комунального господарства Ізмаїльської міської ради	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 20.03.2009 №802-V
16.	"Червоноармійський дендропарк"	55,00	Болградський район, с. Кубей (Червоноармійське)	Кубейська (Червоноармійська) сільська рада	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 29.12.1979 №764, від 02.10.1984 №493

Закінчення додатку Б

17.	"Коханівка"	260,00	Ананівський район, біля с. Коханівка, Долинівське лісництво, кв. 10-16, урочище "Коханівка"	ДП "Ананівське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
18.	"Ракуловський парк"	4,10	Балтський район, Шляхівська сільська рада, Піщанське лісництво, кв. 62, д. 14, урочище "Ракулянський парк"	ДП "Балтське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 28.03.1973 №125, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
19.	"Мар'їн гай"	48,00	Миколаївський район, с. Андрієво-Іванівка, Андрієво-Іванівське лісництво, кв. 16, 18	ДП "Березівське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
20.	"Гетманівський дендропарк"	2,40	Савранський район, Савранська селищна рада, с. Гетьманівка	Савранська селищна рада	Рішення виконкому Одеської обласної ради депутатів трудящих від 18.05.1972 №234, рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 02.10.1984 №493
21.	"Юннатський"	1,20	м. Одеса, вул. Тіниста, 2, Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти та виховання	Одеський обласний гуманітарний центр позашкільної освіти та виховання	Розпорядження Одеської обласної ради від 02.06.1997 №18/Р-97
Разом:		1601,594			
Заповідні урочища					
1.	"Чабанка"	1662,00	Кодимський район, Будейське лісництво, кв. 1-36	ДП "Кодимське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493, рішення Одеської обласної ради від 24.02.2010 №1041-V
2.	"Байтали"	1753,00	Ананівський район, біля с. Жеребкове, Жеребківське лісництво, кв. 7-31, урочище "Байтали"	ДП "Ананівське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493
3.	"Кішево"	2844,00	Балтський район, Гербинська сільська рада, Піщанське лісництво, кв. 1-46, урочище "Кішево"	ДП "Балтське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 30.12.1980 №795, від 02.10.1984 №493
4.	"Дністровські плавні"	7620,00	Біляївський та Білгород-Дністровський райони, Біляївське лісництво, кв. 20, 23-24, 26-31, землі запасу Білгород-Дністровського району	ДП "Одеське лісове господарство"	Рішення виконкому Одеської обласної ради народних депутатів від 01.10.1993 №496-XXI
Разом:		13879,00			
Всього місцевого значення		107 об'єктів	47252,1771 га		
Всього загальнодержавного та місцевого значення		123 об'єкта	159970,8471 га		

Джерело: [79]

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами
за видами туризму

Роки	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, усього	У тому числі		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2000	242423	77332	25291	139800
2001	266676	71490	20646	174540
2002	284026	81413	17445	185168
2003	383576	122860	19019	241697
2004	110638	58745	27461	24432
2005	117669	53514	29717	34438
2006	127345	56801	36181	34363
2007	133038	52228	44765	36045
2008	127598	44119	49734	33745
2009	87436	29183	30696	27557
2010	103526	34910	37628	30988
2011	76066	17136	32321	26609
2012	65129	9807	36726	18596
2013	61589	7047	44136	10406
2014	43382	2975	34811	5596
2015	45809	1126	33744	10939
2016	59077	2097	35749	21231
2017	72302	2103	44758	25441
2018	81381	2004	55296	24081

Джерело: [80]

Макет реклами для оздоровчого туру «Одеські скарби»

«Одеські скарби» Відпочинок та оздоровлення!

Grand Marine

Hotel & SPA

Набридли Турція та Єгипет?

Хочеться якісного відпочинку та унікальних спа-процедур на високому рівні?

Тоді лікувально-оздоровчий тур «Одеські скарби» саме те що вам потрібно!

Лікувально-оздоровчий

тур включає:

Масаж равликами

Звукові ванни

Фітотерапія

Винні ванни

Грязетерапія

Хвойно-сольові ванни

Вартість туру всього 16000 грн/8 дн.

Тел.: +380123456789

Запрошуємо на оздоровчий відпочинок до Одеси!

Додаток Д

**Порівняльна таблиця спа-турів в сегменті лікувально-оздоровчого
туризму на ринку країн ЄС**

№ п/п	Курорт, країна	Вартість послуг, євро/доба	Загальна вартість туру (8 дн.), євро
1.	Bohemia Suites & Spa, Іспанія	93	744
2.	Majestic Hotel & Spa Barcelona, Іспанія	179	1432
3.	Giardino D'ipiu Spa, Швейцарія	290	2320
4.	Adler Dolomiti Spa & Sport Resort, Італія	121	968
5.	Kempinski The Spa, Німеччина	240	1920
6.	La Vague de Saint Paul, Франція	104	832
7.	Tiara Miramar Beach & Spa, Франція	180	1440
8.	Carlsbad Plaza, Чехія	160	1280
9.	The Hotel Bellevue, Хорватія	204	1632
10.	Miraggio Thermal Spa Resort, Греція	138	1104